

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, M.DCCXI

Disputatio IV. De essentiâ, & speciebus opinionis probabilis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84777)

DISPUTATIO IV.

De essentiâ, & speciebus opinionis probabilis.

SECTIO I.

Quid sit opinio probabilis?

§. I.

Quid opinio, quid probabilitas?

S V M M A R I V M.

Opinio ex S. Thom. & D. Bern. quid? n. 6.

An de essentiâ opinionis sit dubitatio, & formido, & quæ? Ib.

Opinio est actus invidens, Ib.

Qui differat a Fide, scientiâ, dubitatione, & suspitione? ibid.

Probabilitas Theologica quid? n. 7.

Dividitur in subjectivam, & objectivam; & quid utraque? ibid.

Probabilitas non est intrinseca suo objecto, ibid.

Negat Celladei, quod opinio sit iudicium absolutum de re, n. 8.

Cuique opinioni inest formido; & quid importet, quod objectum opinionis possit aliter se habere, n. 10.

Reprobat Celladei exponens opinionem per videri, n. 11.

Quid motuum quo, quid quod? n. 12.

Nec certitudo, nec evidentia, nec probabilitas, sunt in objecto, sed idem motuum, ut a diverso lumine representatur, modo est probabile, modo certum, ibid.

Impugno P. Thyrsi dicentem, quod iudicium opinativum, etsi moveatur a verosimilitudine, non ferri in hanc, sed in veritatem, n. 13.

An actus intentionales materiales, aut spirituales supra se reflectant? n. 14.

DD. pro utraque parte, ibid.

Per iudicium opinativum affirmatur absolute, etsi cum formidine, veritas, ut est in se, & exercitæ saltem probabilitas, n. 17.

Repugnant simul duo iudicia opinativa contradi-
ctoria, n. 18.Hi duo actus, probabile est licere, probabile non
licere, non opponuntur, quia uterque affirmat
probabilitatem, n. 19.

N. 6.

T facile exponam, quid sit opi-
nio probabilis, exponendum,
quid sit opinio, & quid probabi-
litas, à quâ tamquam à formâ
opinio denominatur probabilis.

S. Bern.

lib. 5. de Considerat. cap. 2. ait: Opi-
nio est quasi pro vero habere aliquid, quod

S. Th.

falsum esse nescias; & S. Thom. part. 1. quest.

Tom. I.

79. art. 9. ad 4. Opinio significat actû intel-
lectus, qui fertur in unam partem contradi-
ctionis cum formidine alterius; & 2. 2. quest.
1. art. 4. Est declinatio in unam partem præ-
aliâ cum dubitatione, & formidine alterius.
Huic definitioni contentiunt ferè omnes, in-
ter quos Joan. à S. Thom. quest. 26. art. 4. Joan.
M. Mart. de Prado tom. 1. quat. Mor. cap. 1. à S. Th.
de Conscienciâ, P. Suar. d. 12. de Conscienciâ M.
sect. 6. C. Aguirre tom. 1. in S. Anf. d. 7. n. 6. P. Suar.
& 7. qui, & alij unanimiter sentiunt de essen- C. Agui-
tia opinionis esse dubitationem, seu formidi-
nem de veritate; satis autem esse formidinem
radicalem, non autem necessariam formalem,
dixi in Philosophiâ, & Theologiâ, & hoc
ipsum innuit ex Car. de Lugo d. 14. de Just. C. de
sect. 14. ipse M. Mercor. 1. part. Bais Theol. Lugo,
Mor. art. 9. pag. mihi 21. editionis Mantuanæ M. Merc.
anni 1658. nec hoc in præsentî discutien-
dum, cum quidquid dicatur, perinde sit ad
præsentem de opinione probabili tractatum.
Cum ergo opinio sit actus intellectualis for-
midolotus, eo ipso est iudicium invidens de
una parte cum formidine de falsitate illius,
& de veritate contradictoriæ oppositæ. Dif-
fert opinio à scientiâ, quod opinio non inclu-
dit, scientia includit evidentiam; differt à
fide tum Divinâ, quia fides Divina includit
certitudinem à lumine supernaturali deriva-
tam; opinio autem est actus incertus: tum
humana, quod motuum fidei humanæ est
authoritas hominis loquentis; motuum au-
tem opinionis est ipsa verosimilitudo, seu
fundamentum alliciens ad actum opinati-
vum: differt à dubitatione, quod dubitatio
est suspensio iudicii (suppositâ apprehensio-
ne objecti, & motivorum) circa objectum de
quo dubito; opinio autem est iudicium de
alterutra parte contradictionis ejusdem ob-
jecti: differt à suspitione, quod suspicio est
iudicium de unâ parte, sed ex levissimo sig-
no, & indicio, adeoque suspicio est opinio
imperfecta; opinio autem est iudicium ob
minis leve, aut ob grave fundamentum ra-
tionis, vel autoritatis.

Probabilitas, loquor de Theologicâ, cui N. 7.
securè fidere possumus, & opera nostra re-
gulare, ut loquitur P. de la Fuente des. 4. n. 18. est prudens rei verosimilitudo, seu pru-
Fuentis
dens rei credibilitas. Dividitur in formalem,
in subjectivam, in objectivam, juxta com-
munem similitudinem denominationum intencio-
naliaum

I ij

naliaum

nalium divisionem. Formalis probabilitas est ipsemet actus opinativus denominatus probabilis à motivo solido, & gravi, cui nititur. Subjectiva est ipse intellectus, cui tamquam subjecto inhaeret ipse actus opinativus probabilis. Objectiva est ipsum objectum, quod à gravi fundamēto rationis, vel autoritatis denominatur probabile; ita tamen, ut ipsum objectum materiale, quod denominatur probabile, sit probabilitas objectiva *quæ*, ipsum autem fundamentum, seu motivum formale rationis, vel autoritatis, à quo movetur actus opinativus, sit probabilitas objectiva *quod*. Explico. Supponamus picturam die festo licere; ecce idem motivum, à quo hic actus opinativus, licet *pictura die festo*, dicitur probabilis, idem omnino denominatur probabilem, quæ est objectum materiale, probabiliter licitam. Hinc manifestè patet, quod licet probabilitas sit intrinseca motivo, à quo tum objectum opinatum, tum actus opinativus dicuntur probabiles; non est tamen intrinseca ipsi objecto opinato: patet hoc, tum in objecto extrinseco, seu ex autoritate probabili, talis enim autoritas non est intrinseca objecto opinato; tum in intrinseco probabili, ratio enim, ob quam assentior objecto opinato, sæpe non est intrinseca illi: ergo probabilitas, sive intrinseca, sive extrinseca, non est necessariò intrinseca actui probabili, & objecto probabili specificativè sumpto, licet sit intrinseca objecto, seu sententiæ probabili quidditativè sumptæ, idest, sumptæ, ut probabili.

- N. 8. Scio P. Elizal. post *librum quartum* in suâ Appendice de Naturâ opinionis per *questionem* 6. 7. 8. plurima apud omnes certa de essentia opinionis, in dubium vocasse. Primò enim negat, opinionem esse iudicium absolutum de re nixum motivo fallibili, nam ait, quod paralogizantes non sciunt, sed opinantur, & tamen feruntur in suam opinionem sine omni formidine, ac si esset vera: ergo non omnis opinio nititur motivo fallibili. Sed contra: quia ipse paralogizans, dum opinatur, nititur motivo fallibili, nam motivum paralogismi est fallibile; quod adeo certum est, ut paralogizans exercitè saltem sui motivi fallibilitatem experiat; non enim motivum inevidens refundit claritatem, quam non habet, in ipsum actum: ergo actus ille ex se non est evidens, nec infallibiliter tendit in objectum. Neque verò, etsi paralogizans putet se demonstrare, ideo demonstrat, nec suo objecto infallibiliter adhaeret, etsi per errorem reflexum hoc putet: ergo certum est omni opinioni formali inhaerere essentialiter formidinem de veritate partis

oppositæ, nam obscurè tendit in motivum, & absolute tendit in illud, licet sine certitudine, omnis enim actus naturalis inevidens est incertus. Quando autem dicitur, quod N. objectum opinionis possit aliter se habere, 10. non est sermo de objecto materiali, nam circa objectum materiale necessarium, quod scio non possit aliter se habere, tendere possum per actum opinativum; sed sermo est de motivo formali, cui nititur actus opinionis; id est, quantum est ex vi motivi formalis, propter quod in objectum materiale tendendo, objectum materiale potest aliter se habere; quare P. Elizal. §. 6. confundere videtur, & transferre id, quod soli objecto formali convenit, ad ipsum objectum materiale, cui scio sæpe convenire non posse, nam de objecto formali opinionis semper est verum, quod aliter possit se habere, cum sit motivum fallibile, adeoque, licet putem ita esse, scio tamen posse aliter esse: similiter aquivocatur idem P. Elizal. dum ait *duo videri* opinanti, nempe rem ita esse, & posse aliter se habere; primum est verum de ipsa veritate objecti materialis; secundum est falsum, si de objecto materiali loquatur, quia sæpe scio non posse aliter se habere: ergo falsum est *videri* posse aliter se habere. Tertiò videtur N. etiam falsi, dum opinionem exponit per *videri*, nam opinans absolute dicit, est, vel non est, licet dicat cum formidine, ob imperfectionem inistam ipsi actui. Omitto contradictoria cuique obvia; qui enim plura contra P. Eliz. desiderat, legat P. Terillum de Reg. P. Terill. Moru *quest. 34. per totam*, ubi discutit extraordinariam huius Authoris doctrinam, de Naturâ opinionis. Sanè, qui distingueret, ut debet, motivum à representatione motivi, facile rem intelligeret; aliud enim est motivum, aliud representatio motivi. Objectum quod representatur, & allicit ad assensum, dicitur motivum; representatio autem non est motivum, sed id quo representatur motivum, & ideo in Scholis distinguimus motivum *quod* à motivo *quo*, quæ est representatio, ut etiam patet in voluntate; id quod eam movet est bonum; propositio autem ejus boni est id *quo*: ita accidit in presenti, quod movet intellectum ad iudicium probabile, est verum propositum à cognitione probabili; ipsa autem cognitio probabilis non est id *quod*, nec motivum, sed id *quo*. Hinc est, quod pro diversitate luminis idem objectum modò est probabile, modò certum, modò evidens, & ab hoc diverso lumine, seu actu intellectus tamquam à formâ objectum materiale dicitur probabile, certum, aut evidens; neque enim certitudo, evidentiâ, & proba-

probabilitas se tenent ex parte objecti denominati, sed ex parte intellectus, a cuius actu evidenti, certo, aut probabili objectum illud recipit denominationem. Hoc si advertisset P. Eliz. non dixisset, quod objectum contingens non possit esse evidens, & necessarium non possit esse probabile; contra quod infra.

N. Scio etiam, quod P. Thyrsus *dis. 1. n. 4.* dicit iudicium opinativum moveri quidem a verosimilitudine objecti; non tamen ferri in illam, sed in veritatem, nam verosimilitudo, ait, reperitur in utraque parte contradictionis, & manifestè cognoscitur in utraque; at veritatem non posse esse nisi in altera tantum, evidenter cognoscitur; unde, dum probabiliter assentitur uni potius, quam alteri, iudicat iudicio absoluto, unam ex illis esse veram, aliam falsam; & *n. 5.* laudat C. de Lugo *d. 10. de Fide n. 14.* dicentem, aliud esse credere aliquam conclusionem esse probabilem, aliud probabiliter eam credere; nam qui tenent aliquam propositionem probabilem, concedunt simul contrariam esse probabilem, non tamen credunt veram, ne quidem assensu probabili, alias haberent duos assensus probabiles de objectis contradictorijs. Hæc P. Thyrsus.

N. Sed contra: quia fateor certum esse, aliud esse probabilitatem, aliud veritatem, & hanc non nisi uni parti convenire, illam autè utrique convenire posse. Fateor etiam, aliud esse credere aliquam conclusionem esse probabilem, aliud probabiliter eam credere; nam ille est actus reflexus supra probabilitatem, signatè eam affirmans; hic est actus directus, affirmans talem rem esse probabiliter veram ob probabilitatem rationis. At nego, & infra negabo, quod si una pars est probabilis, ejus contradictoria sit etiam necessariò probabilis. Rursus nego iudicium opinativum non ferri in verosimilitudinem objecti, immò implicat, ut ab illà moveatur ad assentiendum veritati, quin feratur in verosimilitudinem tamquam in motivum propter quod. Si enim, ut docui in Animastica, omnis actus intentionalis, sive spiritualis, sive materialis, supra se virtualiter reflectit, ut tradit Arist. 3. de

Anist. 3. de Animâ *textu 38.* & S. Thom. in *hunc Philosophi locum*, & *quæst. 1. de Veritate art. 4.* dicens, quod sensus cognoscant se sentire, & idem indicat Caiet. 4. de Animâ *cap. 13.* dicens, quod sensus sentit sensationem suam, quod ad an est, esto non ut rem cognitam, & reflectendo supra se signatè, seu per aliud actum sensationis realiter distinctum; & hoc ipsum tradit P. Suar. *lib. 3. de Animâ cap. 11.* Thom. *n. 5.* M. Joan. à S. Thom. *quæst. 4. art. 4. §. se-* Tom. I.

cunda verò pars, ad finem, P. Quiros de Ani- p. Quir. mâ *d. 85.* & latissimè P. Ant. Perez *tr. 4. de P. Perez Virtut. Theolog. d. 7. cap. 3.* (negantibus sensus cognoscere proprios actus, P. Ovied. *cotr. P. Ovi. 4. de Anim. n. ultimo*, P. Arriag. *ibi d. 7. a n. 85.* P. Arr. P. Rhodes *ibi pag. 458. & 490.* & alijs passim, P. Rhodes qui hoc potius supponunt, quam probent) si, inquam, omnis actus intentionalis, tam materialis, quam spiritualis, supra se virtualiter reflectit, quanto magis supra motivum propter quod, cum verum sit axioma, Propter quod unumquodque est tale, & illud magis: ergo si iudicium opinativum propter verosimilitudinem objecti fertur in veritatem objecti materialis, & eam affirmat, multo magis fertur, & affirmat dictam verosimilitudinem, à quâ movetur: ergo falsum est, quod iudicium opinativum moveatur a verosimilitudine objecti, non tamen feratur in illam.

Demum, scio eundem P. Thyrsus *l. c. a n. 4. ad 11.* probare assensum opinativum esse iudicium absolutum de veritate rei in se, etsi cum aliquâ formidine, quia nititur motivo fallibili, seu quod non constat evidenter connecti cum re affirmatâ; non autem esse iudicium de verosimilitudine; & impugnât Joan. à S. Thom. *1. 2. pag. 525. n. 45. & 46.* dicentem, assensum probabilem judicare, hoc esse verum, non absolute, & quod ad esse, vel non esse in se, sed quod ad apparentiam, & probationem, id est, in ratione probabilis, adeoque stante iudicio de unâ parte, quod vera sit, non absolute, sed probabiliter, stat iudicium de oppositâ, quod vera sit non absolute, sed probabiliter; & ideo per Joan. à S. Thom. ait P. Thyrsus, simul esse possunt hi duo assensus, *contractus A, est probabiliter licitus: contractus A, probabiliter est illicitus.*

Ut dicam, quod sentio, puto primò, iudicium opinativum affirmare absolute, etsi cum formidine, veritatem rei, ut est in se à parte rei, ita tamen, ut dixi paulò antè, affirmet exercitè saltem probabilitatem, nam affirmat veritatem, ut est in re, cognitam per motivum probabile: ergo exercitè saltè affirmat probabilitatem; non tamen affirmat eam signatè, quia iudicium opinativum tendit in veritatem tamquam in objectum directè affirmatum ob motivum probabile, non autem reflexè in ipsam probabilitatem tendit. Puto 2. certum esse duos assensus opinativos contradictorios non posse simul esse, ut alibi dicam, nam idem probabiliter affirmaretur, & negaretur, idemque probabiliter simul esset, & non esset, quod implicat, & hoc do P. Thyrsus contra Joan. à S. Thom. Puto 3. simul esse posse hos duos actus, *contractus A, est* I iij proba-

N. 16. P. Thyrsus

Joan. à S. Thom.

N. 17.

N. 18.

N. 19.

probabiliter licitus, contractus A, est probabiliter non licitus, quia non sunt contrarii, & hoc do Joanni à S. Thom. & immerito supponit P. Thyrsus esse contrarios, sunt enim ambo affirmativi, & modales, quare aliud est, contractus A est probabiliter licitus, contractus A non est probabiliter licitus; aliud est, contractus A probabiliter est licitus, contractus A probabiliter non est licitus; illi repugnant, quia opponuntur, non isti, æquivalent enim, probabile est, contractum A licere, probabile est, non licere, in quo nulla est repugnantia; esset autem, si dicerent, probabile est contractum A licere, non est probabile contractum A licere. Breviter, si negatio cadat supra probabilitatem, non possunt simul esse; si autem uterque affirmet probabilitatem, & negatio cadat supra veritatem, possunt; sed in citatis à P. Thyrsio, contractus A probabiliter est licitus, contractus A probabiliter est illicitus, negatio non cadit supra probabilitatem, immò in utroque actu affirmatur probabilitas, in uno de licentiâ, in alio de non licentiâ: ergo possunt simul stare.

§. II.

Quid opinio probabilis juxta alios, quid juxta me?

SUMMARIUM.

Communiter definitur, Iudicium nixum motivo solido, gravi, verosimili, rationali, fallibilis. DD. n. 20.
Non placet; cur? n. 21.
Actus perfectio non bene explicatur per moti-
vum, n. 22.
Sicut forma physica diversimodè applicata diver-
sos facit effectus formales; ita moti-
vum diversimodè applicatum, n. 23.
Est omne probabile sit verosimile, non econtra,
n. 24.
Potest una ex contradictorijs esse probabilis, quin
alia sit, n. 25.
Cur si una ex contradictorijs est incerta, dubia,
contingens, ejus opposita sit etiam talis non verò
si una est probabilis, & alia? n. 25. 27.
Unde in Anti-Probabilistis exclamationes, ibid.
Qui probabiliter solvit rationem unius partis, non
ideo probat oppositam, n. 28.
Quid juxta me opinio probabilis, n. 29.
Explico particulas definitionis, n. 30.
Melius dicitur, quod opinio sit iudicium incer-
tum, quam inevidens, n. 31.
Aliquando ad probabilitatem solum prudentum
iudicium est satis, n. 33.
Ego expono, non suppono, quid sit moti-
vum pro-
babile, n. 35.

*Opinio, ut sit probabilis, nil certum contra se ha-
bere debet. DD. Ibid.*

*Nullus, nisi doctus sit, & pius, facere potest opi-
nionem probabilem, n. 36.*

Doctores sunt testes juris, non facti, ibid.

*Falsum, ex nostra definitione sequi, non licere mi-
nus probabilem, ut ait P. Thyrs. n. 37. 38.*

*Tam magis, quam minus probabilis, perpenso
proprio motivo videtur vera, perpenso opposito
falsa, n. 39.*

SCito, quid sit opinio, & quid probabili-
tas, communis Probabilistarum opinio-
nis definitio, est ferè in hæc verba. Est
iudicium nixum motivo probabili, seu foli-
do, & gravi, alicujus momenti, verosimili,
rationali, licet fallibili. Ita P. Sanch. lib. 1. P. Sanc.
Sum. cap. 9. n. 5. P. Granado 1. 2. contr. 2. tr. 12. P. Gran.
P. Oviedo 1. 2. tr. 5. contr. 3. p. 1. P. Moya tom. 1. P. Ori-
edo, 1. quest. 1. n. 4. M. Mart. de Prado tom. 1. quest. P. Moy.
Mor. cap. 1. de Conf. quest. 1. §. 1. P. Card. M. Mar.
tom. 1. d. 1. n. 16. & tom. 3. d. 55. n. 1. & tom. 4. P. Card.
passim, P. de la Fuente disp. 2. Torrec. tr. 8. n. 18. Caram. lib. 1. Theol. Mor. Fund. fundam. Caram.
11. n. 425. ait: Opinio, cujus nec veritas, nec M. Tap.
falsitas demonstratur, si sit valdè veræ simi- Torrec.
lis, nominatur probabilis, & quidem proba-
bilis nascitur ex gravi motivo, quo quis ad
assentiendum inducitur. M. Tapia tom. 1. lib.
1. quest. 8. art. 1. n. 15. ait: Opinio probabilis
est alienus, qui gravi rationi, & testimonio
nititur, adherendo uni parti cum formidine
alterius. S. Anton. 1. p. Sum. tit. 3. cap. 10. §. 10. S. Anto-
circa finem ait: Dicitur autem probabile, nin.
quod pluribus, & maxime sapientibus appa-
ret verum; quod idem iisdem terminis dicit
Author Summæ Angelicæ Angelus Clava- Angel.
sius verbo opinio n. 2. & alij antiqui. In idem
recidit definitio candidi Philalethi (licet præ- Candid.
cipuus sit inter Probabilioristas) in suo li-
bello, cujus titulus est, de Opinionum Praxi,
editione Matritensi anni 1645. & Cremo-
nensi 1646 (quæ semper utar) quest. 6. pag.
mihi 123. ait enim: Opinio probabilis est opi-
nio apparens vera, ex non levi fundamento;
& citat S. Thomam glossantem verba Arist. S. Th.
1. Ethic. cap. 5. dicentis, Oportet veritatem signi- Arist.
ficaliter ostendere, id est, ait S. Doctor, verosimi-
liter, & probabiliter, quia probabile est, quod est
simile vero. Consentit Inlignis Probabiliori-
sta M. Mercorus 1. p. Basis art. 9. pag. mihi 21. M. Mer-
cor. probabile idem est, ac apparens verum, eò
autem ipso quod est apparens verum, non judi-
catur absolute verum sine omni formidine,
sed cum formidine. Demum alij plures ita
definiunt: Est, quæ pro se habet rationem so-
lidam, & nihil certum contra se habet. N.
In allatis definitionibus aliqua sunt, quæ non

- non omnino placent. In primâ enim, & communi opinionis probabilis definitione displicet primo, quia explicat idem per idem, cum enim non constet, quid sit motivum probabile, solidum, grave, alicujus momenti, nec constare potest, quid sit opinio probabilis per ordinem ad tale motivum definita. Displicet 2. quia, ut cum nobilioribus Neotericis in Philosophiâ, & Theologiâ docui, malè perfectio actuum intellectus explicatur per eorum motivum, quasi verò actus certus, & infallibilis sit, qui nititur certo, & infallibili motivo; actus supernaturalis, qui supernaturali motivo, naturalis, qui naturali; verus, qui verus; falsus, qui falsio: rejeci enim hæc omnia, quia idem motivum quod potest esse motivum actuum naturalis, & supernaturalis; & idem motivum quod propositum per lumen evidens facit actum evidentem; per lumen supernaturale facit actum supernaturalem, & infallibilem; per lumen non connexum essentialiter cum vero facit actum fallibilem, ut etiam dixi hic §. 1. ergo motivum quod non specificat necessariò actus, nec actus sumit perfectionem suam à motivo quomodolibet, sed ut applicato hoc, aut illo modo; non minùs, quàm in Physicis eadem forma diversimodè applicata facit diversos effectus formales, ut docui in *tr. de Incarn.*
- N. Addo motivum in se nec esse fallibile, nec infallibile, nec evidens, nec probabile, nec verum, nec falsum, cum applicatum uni intellectui, & subsistans tali lumini, possit conducere ad actum certum; applicatum alteri, immò eidem per aliud lumen, conducere possit ad actum incertum, immò ad falsum: ergo non bene actus opinativus probabilis definitur per ordinem ad motivum probabile.
- N. Displicet definitio M. Mercori: quia licet omne probabile sit verosimile, ut rectè S. Thom. non tamen omne verosimile est probabile, debet enim esse simile vero, non ex levi, sed ex gravi fundamento.
- N. Displicet definitio Caramuelis, quam defendit Torrec. *tr. 8. n. 20.* quia, ut rectè P. Card. *tom. 1. d. 1. cap. 2. & d. 4. cap. 2.* ea definitio supponit, quod quoties una pars contradictionis est probabilis, etiam altera sit probabilis: sed hoc est certò falsum, ut innuit hic §. 1. contra P. Thyrsium: ergo &c. Maior probatur ex ipsâ Caram. definitione in Apologemate pro doctrinâ probabilitatis *epist. 2. n. 81. pag. mihi 34.* ubi ait: Opinio probabilis est, quæ pro se, & contra se habet rationes fortes, & nec pro se, nec contra se habet ullâ demonstrativam: ergo dum ait, *habet contra se rationes fortes*, supponit, quòd ejus contradictoria habet pro se rationes fortes: ergo

supponit hanc esse probabilem. Minor etiam patet: si enim unus testis fide dignus deponat Petrum intulisse mortem Paulo, & nullus deponat non intulisse, in eo casu probabile est intulisse, & non est probabile, non intulisse. Confirmo: quia ex eo quod opinio A habeat pro se rationem gravem non demonstrativam, non infertur, opinionem B ei contradictoriam habere etiam pro se rationem gravem non demonstrativam: ergo licet de essentia opinionis probabilis sit, ut habeat pro se rationem fortem, & non habeat contra se rationem demonstrativam, attamen non est de essentia opinionis probabilis, ut habeat etiam contra se rationem fortem. Hinc rectè P. Card. *d. 4. a. n. 19.* rejicit illas Caramuelis monstrosas (ita loquitur) consequentias, probabile est, Petrum esse reum: ergo etiam probabile est, non esse reum: similiter rectè tollit æquivocum, quod tantam exclamandi occasionem dedit P. Elizal. dicenti, quòd si licet sequi opinionem probabilem, nulla nobis supererit studendi necessitas, quia supponit, quòd si una contradictoria est probabilis, etiam altera talis sit, quod est certò falsum.

Dices: Valet, contingens, incertum, & N. dubium est rem esse; ergo etiam est contingens, incertum, & dubium rem non esse: ergo etiam valebit, probabile est rem esse; ergo probabile est rem non esse. Confirmatur: eo ipso quòd fundamentum partis A est tantum probabile, potest solvi: sed solutio fundamenti partis A est fundamentum pro parte B contradictoria: ergo quoties una pars est probabilis, etiam ei opposita talis erit.

Respondeo, concessio quò ad omnes tres N. partes antecedenti, negando consequentiam: ideo valet, contingens est rem esse: ergo etiam rem non esse; quia si quoties una pars est contingens, ejus contradictoria non esset etiam contingens, sequeretur, quòd contradictoria esset, vel impossibilis, vel necessaria: si impossibilis, ergo contradictoria, quæ supponebatur contingens, esset necessaria; nam quoties unum contradictorium est impossibile, aliud est necessarium: si necessaria, ergo ejus contradictoria, quæ supponitur contingens, est impossibilis; nam si unum contradictorium est necessarium, aliud est impossibile. Similiter si non esset verum, quòd quoties una contradictoria est incerta, etiam altera sit incerta, sequeretur, quòd altera esset certa, vel certò falsa: sed hoc est evidenter falsum; si enim altera esset certa, contradictoria, quæ supponebatur incerta, esset certò falsa; nam ex contradictorijs, si A est certum, B est certò falsum: rursus si altera

altera esset certo falsa, contradictoria, quæ supponebatur incerta, esset certa; nam ex contradictorijs, si A est certo falsum, B est certo verum. Contra si A est probabile, non ideo B ei oppositum est etiam probabile, quia esse probabile non est præcise esse incertum, sed est esse incertum, & habere fundamentum grave: sed ex eo quod A habeat fundamentum grave, non inferitur, quod B contradictorium habeat etiam fundamentum grave: ergo ex eo quod A sit probabile, non inferitur, quod B contradictorium sit etiam probabile. Similiter si A est dubium, B contradictorium est etiam dubium, non autem si A est probabile, contradictorium est etiam probabile, quia dubium est suspensio iudicii de utraque parte: ergo utramque includit; probabilitas autem unius partis, non est probabilitas partis oppositæ, immo repugnat.

Lege P. Card. tom. 1. d. 4. a n. 31. & a n. 114.
 N. Ad confirmationem dico, quod solutio
 28. probabilis fundamenti probabilis pro parte A, non est fundamentum probabile pro parte B contradictoria, sed ad summum illa solutio facit, quod B non sit certo falsum, non autem, quod sit probabile; dum enim solvo rationem suadentem Turcam dormire, non ideo probo Turcam non dormire, aliàs quoties Philosophi, & Theologi solvunt rationes probabiles, quas alij adducunt pro opinione, quam sequuntur, sed propter aliam rationem, probarent sententiam contradictoriam propriam, quam sequuntur; quod nemo dicit: ergo solutio argumenti probabilis instantis pro parte A, non est probatio partis B contradictoria: ad summum igitur solutio est indirecta probatio partis B oppositæ, & ostendit partem B non esse evidenter falsam, nec partem A evidenter veram, non autem probat partem B esse probabilem; de quo latè P. Card. tom. 1. d. 4. cap. 6.

P. Card. N. Ego itaque opinionem Theologicè probabilem ita definio: Est iudicium incertum de una parte contradictionis nixum motivo, quod non tantum absolute in se, sed etiam comparative ad motiva partis oppositæ (si adsint) apparet tale, ut intellectum hominis docti, & pij, nullaque hic, & nunc passione laborantis, inclinet ad prudentem assensum, aut dissensum.

N. Dixi 1. Est iudicium, & hoc stat loco generis, & convenit cum omni alio iudicio naturali, & supernaturali, certo, & incerto, evidenti, & inevidenti.

N. Dixi 2. incertum de una parte contradictionis, & per hoc differt ab omni actu certo, ut est fides Divina, & ab omni evidenti, ut est actus scientiæ; & convenit cum opinione im-

probabili, vel non probabili, & iudicio temerario. Cur autem dixerim, opinionem probabilem esse iudicium incertum, potius quàm inevidens, est, quia omne incertum est inevidens, non e contra; actus enim fidei Divinæ est inevidens, non autem incertus; & eo ipso quod opinio est iudicium incertum, est iudicium inevidens, quia omne incertum est inevidens.

N. Dixi 3. nixum motivo, quod non tantum &c. per quæ verba opinio probabilis differt ab omni alio actu, qui talis non est; sunt enim differentia atoma, ut mox exponam.

N. Dixi 4. sed etiam comparative ad motiva partis oppositæ, si adsint; per quæ verba innuo, quod jam rejeci, nempe, quod non sit de necessitate opinionis probabilis, ut ejus contradictoria sit probabilis, & ideo ulius sum particulam conditionali, si adsint, nempe, quod motiva opinionis probabilis A debent esse talia, ut si contradictoria probabilis B habeat motiva, seu sit probabilis, debent esse relative ad hæc etiam gravia; etsi hoc absolute necessarium non sit ad hoc, ut opinio A sit probabilis, ut enim probabilis sit, satis est, ut nil certum contra se habeat, & ut ejus fundamentum sit grave absolute in se: quod si opinio B contradictoria sit probabilis, tunc fundamentum opinionis A debet esse grave etiam respective; ut enim rectè P. Card. tom. 1. d. 1. n. 16. ad probabilitatem opinionis non est necesse, ut solvat argumenta partis oppositæ, quia potest pars opposita nullum habere pro se argumentum grave. Immo, ut acutè Neuß. d. 2. 1. qu. 10. pag. 107. n. 24. non est necesse semper ut pro probabilitate opinionis adsit ratio gravis, ut constat in omni illa, quæ à solo prudentum iudicio pendet; neutra enim opinio ex. gr. five asserat, five neget duos Julios esse materiam sufficientem furti gravis respectu cujuscumque, potest acerbis syllogismis in alium pugnare.

N. Dixi 5. apparet tale, per quod verbum evito scopulum, in quem incidunt, qui motivi perfectionem refundunt in actum; cum tamen hoc dici non possit, quia motivum tantum pro mensura luminis, quo applicatur, refundit perfectionem, & cæteris paribus maiorem, quò motivum est maius; nam per to apparet explicatur lumen applicans motivum; quare opinio probabilis est, quæ nititur motivo, quod apparet grave gravitate in definitione exposita.

N. Dixi 6. apparet tale, ut intellectum &c. per quæ verba expono, & non suppono, ut plerique, quid sit motivum probabile, cui opinio probabilis niti debet, debet enim apparere tale, ut non tantum solitarie sumptum, sed

Ad etiam in consortio motivorum (si ad sint) partis oppositæ, possit inclinare intellectum hominis docti, & sine passione judicantis, ad prudentem assensum, aut dissensum: quare si motiva partis oppositæ talia sint, ut emer- gent vim dicti motivi, eo ipso iudicium illi- nixum non erit Theologicè probabile, & ideo omnes tamquam certum, vel suppo- nunt, vel exprimunt, ad opinionem proba- bilem requiri, ut nil certum contra se habeat, five ex Fide, five ex ratione, five ex authori- tate infallibili. Ita duo præclari Scotistæ, nempe Maltorius lib. 2. Sent. d. 5. q. 2. & in

Thcol. Mor. d. 1. n. 62. & Bordonus tom. 6. in Propugnaculo opin. prob. a. n. 1. cap. 5. passim, P. Suar. l. c. P. Granado l. c. P. Palao tom. 1. tr. 1. d. 2. p. 1. n. 2. P. Azor tom. 1. lib. 2. a. cap. 9. P. Ovid. 1. 2. tr. 5. contr. 3. p. 1. n. 1. P. Card. tom. 1. d. 11. a. n. 106. P. Moya ll. cc. & omnes cum P. Elparza in Appendice art. 112. & P. Teril. de Consc. prob. q. 2. n. 41. & de Reg. Mor. q. 1. a. n. 7. qui volunt, ne- cesse esse ad opinionem probabilem, ut nita- tur fundamento absolute, & relative gravi, seu quod comparatum cum opposito adhuc retineat suam vim trahendi ad assensum.

Cur autem, ut opinio sit Theologicè pro- babilis, necesse sit, ut ejus motivum sit tale, ut possit movere intellectum hominis docti, & pii, & hic, & nunc sine passione judican- tis? Est, quia nisi sit doctus, & in tali mate- ria, circa quam opinatur, versatus, ejus ju- dicium erit inconsideratum, quia homini sine ratione afferenti non est credendum, nam Doctor est testis juris, non facti, ut rectè Bordonus l. c. cap. 5. n. 38. Nisi sit pius, peri- culum erit, ne ejus iudicium inclinet in fa- vorem libertatis, & commodi: nisi hic, & nunc, dum opinatur, sit à passione liber, ejus iudiciu utpotè à passione, quæ miram habet vim acuendi in sui favorem intellectum, ut sæpe tradit Arist. qualis quisque est, taliter judicat, aut cæcum erit, aut saltem impru- dens. Vid. infra n. 121.

Dices ex P. Thyrio disp. 1. §. 3. allatam de- finitionem non componi posse cum licito usu opinionis minus probabilis, nam ex P. Elparza art. 102. probabile idem est apud omnes, ac approbabile, seu cui intellectus merito assentiri potest, licet cum aliqua for- midine: sed intellectus, ait P. Thyrius n. 17. non potest approbare, ut veram, sententiam minus tutam, quando ei proponitur, ut mi- nus verosimilis, debet enim potius reproba- re, ut falsam, nam intellectus fugit falsita- tem: ergo cum proponatur in actu primo po- tius ut falsa, tenetur ei potius dissentiri. Se- cundo, quia implicat, ut motivum, quod

vincitur ab opposito, sit comparativè mag- num: ergo tunc non assentitur ob motivum magnum. Tertiò, quia non potest vir pro- bus, & doctus irreprehensibiliter judicare aliquid esse licitum, quando habet fortius motivum, quod sit illicitum, nisi mentis oculos voluntariè claudat, quod est nolle in- telligere, ut benè agat. Quartò, quia moti- vum opinionis debet esse magnum per ordi- nem ad intellectum ipsius opinantis, ita ut post diligentem veritatis inquisitionem, & citra passionem, fundamentum sit magnum, non potest autem esse tale, nisi appareat præ- eminens, nam nemo potest prudenter, nec inculpabiliter judicare sententiam faventem libertati contra legem, esse veram, si omni- bus pensatis invenit maius fundamentum ad judicandum esse falsam: ergo ex definitione opinionis probabilis à nobis datà, infertur illicitum esse usum minus probabilis, minus tutæ. Hæc P. Thyrius, qui hæc eadem alibi P. Thyrius, inculcat, & ex parte P. Scildere tr. 2. cap. 2. P. Scild. §. 1. n. 12.

Respondeo brevissimè, nam ea alibi fusiùs N. solvam, his argumentis probari, non esse li- citum sequi tutiorem minus probabilem: er- go omnia ab Authore solvenda. Ad 1. distin- guo minorem: non potest intellectus ap- probare probabiliter ut veram, sententiam minus tutam, quando ei proponitur ut mi- nus verosimilis, nego minorem; si non pro- ponatur ut verosimilis, concedo minorem. Ad probationem distinguo: debet potius re- probare ut falsam, opinionem minus verosi- milem, si velit sequi magis verosimilem, & prudentius operari, ad quod tamen non te- netur, concedo antecedens; si velit pruden- ter tantum operari, nego. Ad 2. nego ante- cedens; nam adhuc motivum minus est com- parativè magnum, licet non sit æquale, nec maius. Ad 3. nego antecedens, vel distinguo: irreprehensibiliter prudentius, concedo; pru- denter, nego. Ad 4. concessa maiori, nego minorem. Addo argumenta niti etiam alteri æquivoco, nempe quod opinio minus pro- babilis appareat falsa, nam apparet vera, & judico probabiliter veram; alioquin sicut minus probabilis consideratis maioribus moti- vis magis probabilis apparet falsa; ita etiam probabilior consideratis motivis minus pro- babilis appareret falsa, & sic non possem as- sentiri opinioni, nequidem probabiliori. Di- co itaque utramque opinionem, considerato N. motivo proprio, videri veram; & utramque, 39. considerato motivo opposito, videri falsam; & utramque consideratis utriusque motivis videri probabiliter veram, & probabiliter falsam. Sed fusiùs alibi.

§. III.

Illationes aliquae.

SUMMARIUM.

*Non omnis opinio est probabilis, n. 40.**Non satis ad probabilitatem, ut nil certum contra se habeat, sed necesse simul ut grave absolutè, & respectivè fundamentum pro se habeat, ibid.**Probabilitas aequè tollitur per certitudinem oppositæ, ac per carentiam fundamenti, ibid.**Per quid opinio probabilis differat à fide, scientiâ, opinione non probabili, aut improbabili, iudicio temerario, & scrupulo? n. 41. 42.**Omnis extrinsecè probabilis nititur intrinsecè probabili, n. 43.**Quid opinio negativè, & positivè improbabilis? n. 44.**Cur nulla damnata maneat probabilis? n. 45.**Cur Hereticorum errores non sint opiniones probabiles? n. 46.**Probabilitas non sit certitudo per ignorantiam rationis opposita, n. 47.**Si una pars non est probabilis, non ideo alia est certa, n. 48.**Contra certum nil datur probabile, n. 50.**Tennis probabilitas est implicancia in terminis, n. 52.**Parum probabilis est non probabilis, ibid.**Opinio probabiliter tantum probabilis est inepta pro conscientia, ibid.**Quando opinio contra Scripturam dici possit probabilis? n. 53.**Celladei supponit in Probabilistis, quod negant, num. 54.*

N. 40. **E**X dictis patet 1. ad opinionem probabilem duo necessario requiri, nempe, quod nil certum contra se habeat, & quod post diligens, & inculpabile veritatis studium habeat pro se fundamentum grave: quale autem sit, jam exposui. Ex hoc evidenter sequitur, quod probabilitas opinionis A tollitur per alterutrum horum, nempe vel per certitudinem opinionis B oppositæ, vel per carentiam fundamenti gravis pro opinione A; non autem, ut plerique volunt cum Joan. Mart. de Prado tom. 1. Quæst. Mor. cap. 1. de Consc. qu. 2. §. 3. M. Donato tom. 4. tr. 12. qu. 37. n. 5. non autem, inquam, unice tollitur per certitudinem opinionis oppositæ. Ratio mihi est; quia ut opinio A non sit probabilis, non est necesse, ut opposita B sit certa, sed satis est, ut ipsa opinio A careat fundamento gravi, ut bene etiam innuit P. Card. tom. 1. d. 2. a. n. 110. quare licet valeat, opinio B est certa: ergo opinio A non est probabilis; non tamen valet, opinio B non est certa: ergo opinio A est

probabilis; quia non certitudo opinionis oppositæ B non est probabilitas opinionis A, nam probabilitas opinionis A est fundamentum grave ipsius, cum negatione certitudinis in opinione B. Similiter inferitur, quam falsum sit, quod aliqui Adversarij assument, omnem opinionem, quia nititur alicui rationi, esse probabilem: falsum, inquam, si ejus ratio sit levis; & ideo opinio dividitur in probabilem, & in improbabilem, qualis est omnis, quæ non est certò probabilis, ut rectè P. Faber, P. Mendo, P. Carden. Neufser d. 21. qu. 9. n. 13.

Patet 2. per quid opinio probabilis differat à dubio, à fide Divinâ, & humanâ, à scientiâ, ab opinione improbabili, & à non probabili. Differt à dubio, quod dubium sit suspensio omnis iudicii directi de re, de quâ dubito. A fide Divinâ non tantum, quia hujus motivum est Deus, sed etiam, quia est Deus, ut applicatus per lumen supernaturale essentialiter connexum cum vero; motivum autem opinionis est ratio applicata per lumen naturale obicuum. A fide humanâ, quod hæc unice nititur auctoritati dicentis, quæ auctoritas constat ex veracitate in dicendo, & cognoscendo res ut sunt; ratione veracitatis in cognoscendo, seu sapientiar præsumitur talis Doctor non falli; ratione veracitatis in dicendo præsumitur non fallere: non omnis autem opinio probabilis nititur auctoritati, sed sola extrinsecè probabilis; immò hæc ipsa remotè fundatur in ratione, cui nituntur Doctores, quibus fido. A scientiâ, quæ nititur motivo applicato per lumen evidens; opinio autem probabilis motivo applicato per lumen naturale obscurum, est enim actus incertus. Ab opinione improbabili, quia hæc habet contra se aliquid certum, nihil autem certum contra se habet opinio probabilis. Ab opinione non probabili, quia hæc nullam habet pro se rationem gravem; habet autem probabilis. Ab assensu temerario, quia nititur motivo levi absolute, vel saltem relative ad motiva (si adfunt) assensus oppositi; opinio autem probabilis niti debet motivo absolute, & relative ad motiva partis oppositæ (si adfunt) omnino gravi. Quæ omnia Navarrus in Manuali cap. 27. Miscellaneo 3. n. 279. dixit exponens illa: differunt in eo, quod scientia est firma, & evidens cognitio. Fides firma, non tamen evidens, sed obscura. Opinio, nec evidens, nec firma, quamvis sit judicativa. Dubitatio, nec evidens, nec firma, nec judicativa. Scrupulus autem est solum quoddam argumentum contra aliquam prædictarum: & quatuor prima sunt contraria, quæ non possunt simul inesse

P. Card.
P. Mendo,
P. Faber
Neufser,
N.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

49.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

56.

57.

58.

59.

60.

61.

62.

63.

64.

65.

66.

67.

68.

69.

70.

71.

72.

73.

74.

75.

76.

77.

78.

79.

80.

81.

82.

83.

84.

85.

86.

87.

88.

89.

90.

91.

92.

93.

94.

95.

96.

97.

98.

99.

100.

inesse uni, & eidem personæ eodem respectu. Scrupulus autem cum quolibet aliarum quatuor esse potest. Hæc Navar. quæ deinde ex

P. Thyrs. co adduxit P. Thyrsus *disf. 1. o. n. 37.*

N. Patet 3. definitionem a me traditam convenire principaliter opinioni intrinsecè probabili, licet enim dentur opiniones extrinsecè probabiles, seu ob auctoritatem virorum doctorum, & piorum hic, & nunc sine passione judicantium, attamen omnis opinio extrinsecè probabilis resolvitur ultimo, & fundatur in intrinsecè probabili; ideo enim iudico opinionem hanc esse probabilem, quia Authores docti, & pii eam dicunt; dicunt autem, quia nituntur gravi rationi: ergo omnis extrinsecè probabilis resolvitur in intrinsecè probabilem, & ideo hanc solam, utpotè fundamentum alterius, definire placuit.

N. Patet 4. quid sit opinio negativè, vel positive improbabilis. Opinio negativè improbabilis, idem est ac non probabilis, & est illa, quæ vel caret omni fundamento, vel non nisi leve saltem ad fundamentum partis oppositæ, si adsit, fundamentum habet. Positive improbabilis est, quæ non tantum nullum, aut exiguum habet pro se fundamentum, sed etiam habet contra se aliquid certum, ex ratione, vel ex auctoritate. Moneo tamen saepe confundi opinionem non probabilem cum improbabili, licet, ut dixi, reverà differant, nam positive improbabilis est certò falsa, quia habet contra se principium certum: negativè improbabilis est, quæ caret omni fundamento gravi, non autem est certò falsa, quia ejus opposita potest esse probabilis tantum. Hinc evidenter sequitur, quòd nulla damnata potest manere probabilis, quia de essentia opinionis probabilis est, ut nil certum contra se habeat: sed damnata habet contra se certum Papæ damnantis iudicium: ergo tantum abest, ut stante damnatione retineat probabilitatem, quin sit positive improbabilis. Similiter sequitur, cur errores Hæreticorum, licet illis appareant verosimiliores, immò aliquando certi, non tamen sint opiniones probabiles, quia, ut P. Thyrs. *disf. 8. n. 2.* ita apparent ob voluntariam eorum cecitatem, & quia, ut P. Teril. *qu. 25. de Reg. morum*, illæ opiniones non concipiuntur post diligentem veritatis inquisitionem; non enim omnis verosimilitudo est probabilitas, sed requiritur, ut post diligentem veri inquisitionem opinio probabilis concipiatur ob motivum prudens, & grave. Verum expeditior ratio est, quia habent contra se certa fidei principia, quæ possunt certò cognosci à volentibus.

N. Patet 5. quòd probabilitas non sit certitu-

do per ignorantiam rationis opposita: tum quia cognoscere possum rationem ejus opinionis esse purè probabilem; tum quia certitudo oritur, vel à supernaturalitate, vel ab evidentia, & est quid positivum; ignorantia autem opposita est quid negativum: tum quia, qui minus inquireret rationes oppositas, quia maiorem earum ignorantiam haberet, maiorem etiam certitudinem haberet.

N. Patet 6. quòd si una pars non est probabilis, non ideo alia est certa; alias omnes opiniones non impugnata, & omnia, quæ scribunt Historiographi alijs non contradicentibus, essent certa, quòd nemo dicet: similiter, quia mihi non est probabile, sydera esse parva, esset certum esse imparia, cum tamen neutrum sit mihi probabile.

N. Patet 7. non semper ad probabilitatem requiri, ut partis oppositæ fundamenta solvantur, potest enim nullum pro se grave fundamentum habere, neque enim per hoc, quòd A sit probabile, sequitur, quòd B contradictorium sit probabile, ut dixi *S. antec.*

N. Patet 8. quòd contra certitudinem nulla est probabilitas, quia opinio probabilis est assensus incertus, id est, nec certò verus, nec certò falsus: ergo cum contradictorium iudicio certo sit certò falsum, non potest contradictorium iudicio certo esse probabile.

N. Patet 9. opinionem probabilem esse concretum, dicens pro materiali, & in recto ipsum actum opinionis tamquam subiectum, pro formali ipsam probabilitatem tamquam formam, à qua ille actus opinativus denominatur probabilis; si deinde ea probabilitas sit intrinseca, seu conflata ex verosimilitudine motivorum allicientium intellectum ad actum opinativum; si extrinseca, conflata ex verosimilitudine auctoritatis hic, & nunc non decipientis, allicientis ad actum opinativum: ab hac enim verosimilitudine prudenti motivorum opinio denominatur probabilis intrinsecè, & à verosimilitudine gravis auctoritatis denominatur probabilis extrinsecè.

N. Patet 10. per nostram opinionis Theologicè probabilis allatam definitionem, manifestum esse, quòd *tenuis probabilitas* est implicitantia terminorum, ut deinde notatum etiam legi in P. de la Fuente *disf. 4. n. 19.* & P. de la Card. *tom. 4. disf. 4. n. 16.* nam probabilitas in rigore dicit efficacitatem motivorum allicientium intellectum ad prudentem assensum respectu hominis docti; tò autem *tenuis* excludit à probabilitate illam efficaciam; de quo fuscè P. de la Fuente per totam dissertationem: quapropter plures T. T. opiniones parum probabiles vocare solent improbabiles;

les; & omnes probabiliter tantum probabiles, adeoque non certo probabiles, sed dubie probabilitatis, vocant parum probabiles, & dicunt ad regendam conscientiam insufficientes, & merito, ut alibi dicam.

N. Patet 11. quid dicendum sit ad quæsitum, quod movet P. Thyrsus *disput.* 1. §. 4. nempe, an ad probabilitatem opinionis requiratur, ut non sit re ipsa contra Scripturam, aut decreta Ecclesiæ; & n. 24. resolvit, non esse verè probabilem opinionem, quæ re ipsa est contra Scripturam, Concilia, aut decreta Ecclesiæ; licet opinans id inculpabiliter ignoret, & habeat pro se gravia rationis fundamenta. Ratio illius est; quia ut primum constituerit eam opinionem esse re ipsa contrariam alicui ex dictis regulis, tenentur omnes rejicere illam, ut improbabilem; non est autem similis ratio de fundamento rationis, quod per ignorantiam apparet magnum viro docto, & probo, & ex eo citra culpam judicavit rem esse illicitam, quia quamvis alius vir doctus inveniat rationem validiorem pro parte opposita, ob quam sibi persuadeat sententiam illam esse falsam, & non esse practicè probabilem, attamen non potest verè dicere, illam opinionem esse secundum se improbabilem absolute, quia non potest prudenter judicare rationem, quæ convincitur, convicturum omnes. Sed contra 1. quia hoc unice probat, quod regulæ Ecclesiæ mereantur omne obsequium intellectus, non ita rationes, quas homo quantumcumque doctus trahere potest. Non tamen probat, non posse dari, immò de facto dantur plures opiniones prudenter probabiles, licet sint contra Scripturam, aliasque infallibiles Ecclesiæ regulas, dummodo Scriptura, & dictæ regulæ post diligens veritatis examen sint invincibiliter ignoratæ, & dictæ opiniones habeant pro se grave rationis, vel autoritatis fundamentum. Pater: quia de facto plurimæ sunt opiniones Theologicæ utrimque probabiles, & tamen cum sint circa Scripturam, & inter se cōtradictoriæ, una ex illis opponitur Scripturæ, quia tamen hæc invincibiliter ignoratur, & ex gravi fundamento negatur esse in Scripturâ revelatum, & eaque opinio nititur gravi rationis, vel autoritatis fundamento, est verè probabilis; alioquin quoties DD. in quæstionibus Theologicis discrepant, ex gr. Scholæ, Thomistica, & Scotistica, cum alterutra opinetur contra Scripturam, alterutra diceret improbabile, & alterutrius opinio esset improbabilis, quod nemo cordatus dicet; quod si hoc dicat, quæram, quænam Schola improbabile dicat, cum non sit maior ratio pro una, quam pro aliâ, & controversia

inter eas sit circa materiam obscurè, & incertò revelatam? Ergo potest opinio esse re ipsa contra regulas infallibiles Ecclesiæ, & esse certò probabilis, dummodo illæ regulæ invincibiliter ignorentur, & sint disputantibus incertæ, & opinio habeat fundamentum grave. Contra 2. quia si P. Thyrsi doctrina teneret, sequeretur, quod Pontifex damnans opinionem, non adimeret opinioni probabilitatem; cum enim ea sit contra regulas fidei, & morum, est improbabilis: ergo non adimit probabilitatem, non enim tolli potest, quod non fuit.

Patet 12. quàm manifestè decipiatur P. N. Elizal. qui ut nostram de licito opinionis probabilis usum sententiam horribilem reddat, dixit *lib.* 1. *quæst.* 4. & 5. tot, & tanta contra Probabilitatem, ut iatis sit Probabilitatum volumina aperisse, ut ea refutentur: asserit enim nos docere satis esse unum Doctorem, ut opinionem probabilem reddat, cum tamen hoc, nisi cum multiplici limitatione, à Probabilistis asseratur: asserit, satis per nos esse, ut opinio sit probabiliter probabilis, cum tamen oppositum à ferè omnibus Probabilistis ut certum tradatur: asserit, dari posse per nos opinionem probabilem, etsi contra eam stet aliquid certum, cum tamen signatè dicamus esse positivè improbabilem. Consideret lector axioma commune, Parvus error in principio, maximus in fine, & legat P. Teril. *P. Teril. de Reg. morum quæst.* 5.

SECTIO II.

Solvuntur argumenta.

§. I.

Primum, licitus erit Atheismus; Secundum, licitus erit Academicismus.

SUMMARIUM.

Omnis heresis, & error Gentilium erit opinio practicè probabilis, n. 55.

A. M. Baro solvendum, qui minus exigit ad probabile, quam nos, n. 56. 57.

Solvendum à Celladei, n. 58.

Non omne verosimile est probabile, n. 59.

Quæ verosimilitudo necessaria ad probabile, ibid.

S. Thom. ait, quod probabile sit simile vero, non econtra, ibid.

DD. tuentes, quod nil contra probabile adest debeat convincens, intelligunt nil certum, ibid.

Nulla integra secta potest esse probabilis, cur? n. 60.

Nullus error Heretico perpendenti nostram fidem est illi probabilis, n. 61. 62.

Hereticorum probabilitas laborat ignorantia vinci-

vincibili, Catholicorum invincibili, n. 63.
Aristot. ait, quod idiotæ tenacius adhaerent fal-
sis rumoribus, quam sapientes certissimis veri-
tatibus, ibid.

Error Haereticæ, vel est ignorantia vincibilis, vel
invincibilis, numquam opinio probabilis, n.
64. ad 69.

Datur invincibilis ignorantia circa credenda.
DD. n. 66. 67.

Quantum nos dissemus ab Academicis; & cur
peccet sequens probabile Academicorum, non
nostrum: n. 70. ad 73.

N. 55. **P**rimum est, si opinio probabilis est, quæ
 nititur fundamento gravi, & nihil habet
 contra se convincens, sequitur plerique
 Atheorum, Gentilium, & Haereticorum im-
 probabiles opiniones esse practicè probabi-
 les, saltem respectu eorum, quia relativè ad
 illos nil habent convincens, & habent funda-
 mentum grave; nam non est demonstrabile,
 ex. gr. animam esse immortalem, Deum esse
 unum, hominem esse liberum, quod idem
 evenit in alijs fidei articulis, qui demonstra-
 biles non sunt: ergo cum illæ Atheorum, &
 Haereticorum opiniones nil habeant contra
 se convincens, sunt verè probabiles. Ita Ba-
 ron. 2. p. Manuduct. ad Theologiam Mor.
 contra Amadeum d. 1. sect. 1. §. 4. pag. mibi 33.
 impugnans P. Suar. requirentem ad probabi-
 litatem, ut nil habeat contra se convincens,
 & ut firmo fundamento nitatur. Idem argu-
 mentum trahit P. Eliz. lib. 3. qu. 8. §. 2. pag. mibi
 159. editionis Friburgensis anni 1684. (hæc
 enim semper utor) ubi fuso calamo ostendit
 posse Calvinistam, nostram probabilis opinio-
 nis doctrinam armatum, suos errores tamquam
 probabiles sequi.

N. 56. **R**espondeo 1. argumentum hoc imbel-
 le omnino esse, & si aliquam vim habet, maio-
 rem habet contra Baron. & P. Eliz. quam
 contra nos; immò, ut alibi ostendemus, à
 quocumque, sive Probabilioristâ, sive Tu-
 toristâ, solvendum est. Dixi, maiorem vim
 habere contra Baron. quam contra nos, quia
 cum Baron. 1. p. d. 1. sect. 2. l. c. definit opinio-
 nem probabilem esse, quæ aliquam habet
 verosimilitudinem, cui assensum damus for-
 midolosum; & cum juxta eundem probabi-
 le sit, cui verum, aut falsum subesse potest,
 proprius tamen à vero, quam à falso abesse
 videtur, sequitur 1. ut rectè P. Teril. qu. 2.
 P. Teril. assertione 2. & P. Moya, omnem opinionem
 improbabilem, & omne judicium temerariū,
 quia habent aliquam verosimilitudinem, esse
 probabile, & prudens: ergo argumentum
 maiorem habet, si habet, vim contra Baron.
 quam contra nos, qui non sumus contenti
 Tom. I.

quolibet verosimilitudine. Sequitur 2. om-
 nes hereses formales esse opiniones probabi-
 les; quia omnis error formalis, cui Haereti-
 cus assentitur, plus distat à vero, quam à fal-
 so, & varijs argumentis ejus intellectus in
 tale falsum dogma inclinatur: ergo argu-
 mentum, siquam vim habet, maiorem habet
 contra Baron. suppositâ ejus, quam opinio-
 nis probabilis tradit, definitione, quam
 contra nos. Hinc acutè intulit P. Teril. &
 P. Moya, facilisque est omnibus illatio, non N.
 esse mirum, quòd Baron. concluderet omnia
 scelera esse licita admisso opinionis probabi-
 lis usu; hæc enim evidenter inferuntur, ad-
 missâ definitione opinionis probabilis à Ba-
 rono traditâ; nullum autem admittit nostrâ:
 quod certè, ut suo loco dicemus, validum
 est argumentum contra negantes licitum
 usum opinionis practicè minùs, certò ta-
 men, probabilis; ut enim cum negent, ad
 novam opinionis probabilis definitionem
 omnino falsam, & ab omnibus rejiciendam,
 confugiunt: si autem nostram tuerentur,
 non negarent licitum opinionis minùs pro-
 babilis usum. Immo, ne longius differam,
 idem Baron. 2. p. Manuduct. d. 1. sect. 1. §. 3. M. Bar.
 consensus Franciscanorum pag. mibi 29. ubi
 valdè celebrat Scotistam innominatum, &
 ejus definitionem opinionis practicè probabi-
 lis, ait enim, judicium prudens legi, fini ulti-
 mo, & recto sapientum in illum appetitum
 conforme, quod formidinem sibi adjunctam
 nihil moretur, nec impediatur certam destina-
 tionem, & directionem boni operis: sub-
 dit eam formidinem simplicem esse, non
 firmam dubitationem, & ad intellectum
 speculativum pertinere. Hæc Baron. qui
 minùs requirit ad probabile, quam nos, non
 enim dicit, quòd nil certum debeat habere
 contra se; & adhuc asserit, illud probabile
 esse satis ad directionem boni operis, quan-
 to magis nostrum. Addo, ex hac definitione
 sequi, licitum esse omne scelus, si hæc licen-
 tia sequitur ex nostrâ.

Similiter maiorem vim habet contra P. N.
 Eliz. non tantum ob novam probabilis de-
 finitionem, quam paulò post eliminabimus, P. Eliz.
 sed etiam quia idem Celladeci lib. 1. qu. 13.
 ad finem pag. mibi 51. exponens, quomodo
 Doctores opinionem contrariam propriæ
 vocent tutam, ait, eos dicere voluisse, eam
 opinionem suæ contrariam non ita à vero
 exorbitare, quæ ex aliquâ ignorantia satis
 ordinariâ non possit putari, vel vera, vel
 probabilior, & sic eis esse ruta, si ignoran-
 tia fuerit involuntaria. Hæc P. Eliz. per quæ
 verba satis obscura aliud dicere non vult,
 quam quòd doctrina, quæ ab aliquo ex ali-
 quâ

quā ignorantia fatis ordinaria putatur vera, vel probabilior, est ei tuta: sed si hoc est verum, omnis doctrina Atheorum, & Hæreticorum erit eis tuta, quia ab iisdem ex ignorantia fatis ordinaria putatur vera, vel probabilior: ergo omnis eorum doctrina erit eis tuta, adeoque omne scelus erit ijs licitum: ergo argumentum maius habet robur contra P. Elizal. quā contra nos. Quod si dixerit eam ignorantiam non esse illis involuntariam, sed voluntariam, eo ipso videt id, quod nos etiam videmus.

N. Respondeo 2. totum hoc argumentum
59. procedere ex malā intelligentiā: 1. quia confundunt dicti DD. probabile cum verosimili, arbitantes juxta nos esse mutuo idem, probabile, ac verosimile, quod est certo falsum, non enim ad probabilitatem fatis est qualibet verosimilitudo, sed talis necessaria est, ut moveat virum prudentem ad prudentem assensum; hinc S. Thom. in 1. Ethic. citatus supra *scilicet* 1. §. 2. dixit, *Probabile est, quod est simile vero*; non autem dixit, omne simile vero esse probabile: ergo licet omne probabile sit verosimile, non tamen e contra, omne verosimile est probabile, nisi verosimilitudo sit ex fundamento absolute, & relative gravi: 2. iisdem Baron. & Cellad. putant, quando DD. dicunt quod ad opinionis probabilitatem necesse sit, quod nihil habeat contra se convincens, putant eos DD. velle, quod omnis opinio, quæ non habet contra se evidentiam, & demonstrationem, sit probabilis, in quo falluntur; aliud enim est, quod convincens oppositum tollat probabilitatem, aliud, quod solum convincens eam tollat; primum est verum, secundum, falsum; ut enim tollatur probabilitas, fatis est, ut contra stet, vel principium certum, vel convincens, immo per me fatis est, ut careat fundamento gravi, ut dixi §. 3. Adde per tō convincens non venire per DD. nisi certum, sive ea certitudo sit ab evidentiā, sive a fide, ejusque regulis; à quocumque enim certo intellectus convincitur, aut convinci debet; & in hoc sensu loquuntur P. Suar. P. Gran. P. Oviad. P. Palao, P. Sanch. Verricelli, & Sapientiores ex Thomistis, nempe M. Joan. Mart. de Prado tom. 1. Quæst. Mor. cap. 1. de Consc. qu. 2. §. 3. M. Donatus, M. Araujo, & alij dicentes, quod, ut opinio sit probabilis, nil debet habere contra se convincens, seu nil certum; immo lege eundem P. Elizal. lib. 2. qu. 11. §. 4. pag. 98. dicentem, *Adversus certam, ac firmam veritatem nullum superest probabile conscientie*: ergo per eundem probabilitas non tantum tollitur per evidentiam, sed per solam etiam certitudinem.

Videbis P. Moya tom. 1. tr. 1. qu. 1. n. 4. P. Moy.

Respondeo 3. Vel loquimur de integrā N. Atheorum, Gentilium, & Hæreticorum scilicet 60. cta, vel de illis tantum eorum articulis, quibus lumen naturale evidenter non resistit? Si de integrā, nulla est probabilis, non tantum respectu Catholicorum, qui Fidei Romanae certitudine gaudent, sed neque respectu eorum, qui non gaudent, quia nulla integra secta, etli Hæreticorū, quanto magis Atheorum, & Gentilium, est, quæ non contineat errores evidentes contra lumen rationis, nempe, vel Dei attributa, aut providentiam, & sanctitatem, vel animæ immortalitatem, vel hominis libertatem: ergo qualibet integra secta est evidenter falsa. Quod si sermo N. sit de aliquo particulari articulo, immo de 61. integrā secta, tunc vel sermo est comparative ad Hæreticum ignorantem, aut motiva credibilitatis Fidei Romanae non penetrantem, vel comparative ad penetrantem? Si de Hæretico penetrante, tunc nullus articulus à Fidei Romanae articulis discordans, multo minus tota secta potest respectu Hæretici nostræ Fidei motiva penetrantis apparere probabiliter verus, aut vera; quia motiva credibilitatis, quæ reddunt Fidem nostram evidenter credibilem, & certo moraliter veram, eo ipso reddunt articulos ei oppositos evidenter incredibiles, & certo moraliter falsos, & improbabiles; immo redduntur evidenter falsi juxta singularem ipsius P. 62. Elizal. sententiam, qui in lib. de formā inveniendæ veræ Religionis, præfertim qu. 19. & 20. defendit Fidem nostram esse evidentem veram, & non tantum certo moraliter veram, ut ferè omnes TT. docent cum P. Suar. d. 3. de Fide scilicet 8. n. 5. M. Joan. à S. Thom. d. 2. art. 3. C. de Lugo d. 2. de Fide n. 40. Joan. Pontio d. 8. n. 21. Maffrio d. 6. n. 292. & nos cum illis in tr. de Fide, ubi latè impugnavimus eundem P. Eliz. qui tandem evidentiā moralem cum certitudine morali confundit; quare nescio quomodo P. Elizal. admittens nostram Fidem esse evidenter veram, armet contra nos argumentum, quod opinio Hæreticorum erit probabilis, cum probabilitas tollatur per evidentiam, quam sibi suadet, nobis suis argumentis esse persuasam: ergo respectu Hæretici penetrantis motiva Fidei Rom. nullus articulus nostris contrarius, & multo minus tota secta, non tantum non potest esse probabilis, quin est certo improbabilis respectu ejusdem Hæretici, cum sit certa falsitas, ut loquitur Caram. in Apolog. n. 165. omnisque articulus nostris contrarius, est juxta communem TT. certo moraliter falsus, immo evidenter falsus

P. Suar.
P. Gran.
P. Oviad.
P. Palao.
P. Sanch.
Verric.
M.
Mart.
M. Do-
nat.
M. Ara-
ujo.
P. Eliz.

Caram.

P. Eliz. sus juxta P. Elizal. sententiam, quod nostri articuli sint evidenter veri. Nam, ut recte P. Card. tom. 4. diff. 14. n. 79. longè alia est probabilitas Catholicorum, ac Hæreticorum; ea enim, ut dicam, includit ignorantiam invincibilem, quatenus post diuturnum examen, necdum potuere Catholici inter se disputantes invenire veritatem, quatenus ea veritas semper manet incerta, ut dixi hic *sect. 1. §. 3.* contra P. Thyrsium: Hæreticorum autem probabilitas est spuria, & includit ignorantiam vincibilem; possunt enim ad veritatem pervenire, si volunt. Quare, me ju-

N. 63. dice, adamussim quadrat Hæreticis, quod dixit Aristoteles 7. *Ethicorum cap. 3.* sæpe evenire, ut homines tenacius, & firmius adhaerant falsis rumoribus, quam viri sapientes scientiis, & certissimis veritatibus.

N. 64. Si autem sermo sit de Hæretico adèò bardo, & rudi, ut nostræ Fidei motiva non penetret, aut de Atheo, & Gentili non cognoscente evidentiam rationum, quibus eorum equivoca dissolvuntur, tunc dico talem sectam, vel articulum nostris oppositum esse potius errorem invincibilem respectu eorum, quam opinionem probabilem. Ratio est; quia ea secta, & articulus habet ad summum fundamentum grave relativè ad Hæreticum tantà ignorantia invincibili laborantem, non autem grave relativè ad fundamenta nostræ Fidei illi incognita: sed ad probabilitatem opinionis, ut dixi *sect. 1. §. 2.* necesse est, ut fundamentum sit grave etiam relativè ad fundamenta partis oppositæ: ergo talis incapax Gentilis, & Hæreticus habet potius errorem invincibilem, de veritate suæ sectæ, quam opinionem probabilem de illâ. Breviter: Gentilis, vel Hæreticus ignorans fundamenta veræ Religionis, numquàm habet opinionem probabilem de suis articulis falsis, multò minus de integrâ suâ sectâ, sed semper habet errorem, vel vincibilem, vel invincibilem, si potens dubitare de suâ sectâ, non indagat ulterius veritatem; vel invincibilem, si nullam habet rationem dubitandi de suâ sectâ. Ita

N. 65. S. Thom. 2. 2. qu. 10. art. 2. M. Victoria de Indis *concluf. 1.* P. Faber, P. Moya tom. 2. tr. 1. qu. 5. a. n. 24. & alij apud illum, quibus addo C. Aguir tom. 1. in S. Anselm. d. 5. a. n. 46. P. G. Hurt. C. gu. d. 8. de Fide, diff. 12. P. Ovied. 1. 2. tr. 6. contr. 6. pu. 4. P. Palao tom. 1. tr. 1. d. 2. pu. 1. n. 2. H. Finx tom. 3. d. 7. n. 69. qui, & alij adeo certum putant dari ignorantiam invincibilem circa Fidei, credenda saltem de præcepto, ut de opposito P. Vafq. 1. 2. d. 121. M. Joan. Mart. de Prado tom. 1. Theol. Mor. cap. 2. qu. 12. n. 14. & Filgu. in Lucernâ, in *expos. quarta*, sub initium. Immo Tom. I.

hæc opinio hodie videtur, infallibilis post 68. damnatam Baij propositionem, in qua Baius. asserbat, *Infidelitas purè negativa, in his, quibus Christus non est predicatus, peccatum est:* ergo ejus contradictoria est vera, talis infidelitas non est peccatum; cur autem, nisi quia ea est invincibilis? Ratio est; quia opinio, quæ 67. habet cōtra se certitudinem, non potest esse probabilis, immò est improbabilis: sed opinio affirmans aliquid contra Fidem, habet contra se principium certum, nempe Fidem Romanam: ergo quantacūque gloriatur autoritate, non potest dici probabilis, immò est improbabilis, eritque error vincibilis, vel invincibilis. De hoc argumento sapius occurret sermo; interim legi possunt Expōsitores damnatæ ab Innocentio, *Infidelis excusatur ductus opinione probabili*, præcipuè P. Moya l. c. & P. de la Fuente diff. 5. per totam. Fu.

N. 68. In formâ nego opinionem Hæreticorum, Atheorum, & Gentilium, contradictoriam articulis Fidei, esse probabilem respectu eorum, sed ad summum erunt opiniones vincibiliter, aut invincibiliter erroneæ, quia cum per opinionem probabilem veniat, quæ habet fundamentum grave etiam relativè ad fundamenta partis oppositæ, consequenter essentialiter dicit exclusionem fundamenti convincentis oppositum: sed omnis opinio opposita articulis Fidei habet contra se fundamentum Fidei certò, etsi non evidenter convincens oppositum: ergo nulla talis opinio potest dici probabilis, nequidem respectu suorum Authorum, sed ad summum respectu eorum dici poterit opinio erronea vincibiliter, vel invincibiliter. Hanc ipsam doctrinam insinuat P. Eliz. adeoque miror quomodo contra nos produxerit allatum argumentum. ecce ejus verba lib. 2. q. 11. §. 4. pag. 98. Contra res Fidei, quippe quæ certissimè constât, nihil est probabile saltem conscientie .... Hæretici contra Fidem nullum N. habent probabile, ob quod à peccato excu- 69. sari queant; aliud enim est, an ab ignorantia invincibili excusentur, quod controversum est; aliud, an excusentur per probabile, quod hæreticum planè, erroneum saltem foret; & subdit immediatè, adversus certam, & firmam veritatem, nullum superesse probabile conscientie; rursus certò ac indubitanter falsa non esse probabilia probabilitate conscientie. Hæc P. Elizal. ex quo colligere poterat, quàm inane sit argumentum, suppositâ nostrâ, & ejus doctrinâ.

Secundum est: Conceptus probabilitatis N. à nobis traditus coincidit cum eo, quem dabant Academici, efficaciter refutati à S. Aug. S. Aug. gust. lib. 3. contra Academicos cap. 16. nam nos

nos etiam exponimus probabile per verosimile, & omne, quod apparet verosimile, dicimus probabile; quod ipsum dicebant Academici. Hæc Baron. *d. 2. sect. 4. n. 3. §. 3.* apud P. Card. *tom. 1. d. 15. à n. 403.* quo argumento obsecratur prolixitate utitur etiam Cellad. *lib. 1. qu. 16. per totam.*

Respondet nostram doctrinam toto Cælo distare à doctrinâ Academicorum, nisi velimus dicere doctrinam D. Thom. explicantis probabile per verosimile, quod & nos facimus; non autem asserentis omne verosimile esse probabile, quod & nos negamus, esse doctrinam Academicorum. Tria docebant Academici, ut colligitur ex S. August. *l. c.* & ex Gaslendo viro disertissimo, & Peripateticæ doctrinæ hoste infensissimo *lib. 4. contra Arist. exercitatione 6. contra quem ostendimus non omnia esse dubia, nec talia, quibus præstari non debeat assensus. Tria, inquam, docebant; primum, quod de nulla re possumus habere iudicium certum; secundum consequens ad illud, quod sapiens, nè se exponat errori, nihil debet affirmare, vel negare, siquidem omne ejus iudicium est incertum; tertium, quod dum quis operari tenetur, operari debet, quod sibi videtur probabile; hoc enim necessario sequitur ex primo errore. Ecce verba S. August. *lib. 3. cap. 10. Duo sunt, quæ ab Academicis dicuntur, contra quæ, ut valemus, venire constituimus; nihil posse percipi, nulli rei debere assentiri: & cap. 14. ait. si igitur nec certi est quidquam, nec opinari sapientis est, nihil umquam sapiens approbabit.* In quibus verbis manifestantur primus, & secundus Academicorum error; tertius autem adducitur à S. August. *cap. 16. Turpe est errare, & ideo nulli rei consentire debemus, sed tamen, cum agit quisque, quod ei videtur probabile, nec peccat, nec errat.* Ecce probabilitas Academicorum rejecta à S. August. & à nobis, quæ sine dubio chimærica est, nam ex unâ parte volunt, intellectum nullum habere posse iudicium certum, immò nec probabile, nam sapiens nil debet judicare; ex alterâ volunt, quod objectum possit judicari probabile: ergo chimæra. Similiter probabilitas Academicorum supponit nullius rei nos habere posse certitudinem, multò minùs evidentiam; utrumque autem est evidenter falsum, ut latè ostendi contra Gaslendum in *Logicâ*: ergo de quo habemus evidentiam, vel certitudinem, de ejus opposito non habemus probabilitatem: ergo non omnia sunt probabilia. Igitur quantum distat negans omnem probabilitatem, tam objectivam, quam formalem, (utramque*

enim negabant Academici) objectivam, quia docebant nullam solidam veri apparentiam dari; formalem, quia negatâ omni gravi probabilitate, nullum potest intellectus formare prudens iudicium; quantum, inquam, distat negans utramque probabilitatem ab affirmante utramque, (nos autem utramque affirmamus, nam plura habent grave verosimilitudinis motivum, & pluribus probabiliter assentimur) tantum nos distamus ab Academicis. Secundo, quantum distat affirmans omnia esse incerta, ut Academici, à negante omnia esse incerta, ut nos, qui asserimus plura esse certa, & evidentia, tantum distamus ab Academicis. Tertio, quantum distat affirmans esse probabile id, cuius oppositum est evidens, ut Academici, à negante esse probabile id, cuius oppositum est certum, aut evidens, tantum nos ab Academicis. Quarto, quantum distat affirmans omnem veri apparentiam esse probabilitatem, ut Academici, à negante omnem veri apparentiam esse probabilitatem, ut nos, sed illam tantum veri apparentiam esse probabilitatem, quæ est gravis etiam comparata cum motivis partis oppositæ, nullamque esse probabilitatem, si contra eam stet principium certum; tantum nos ab Academicis, qui non distinguebant inter vincibilem, & invincibilem veri apparentiam, nec erant solliciti, an illa apparentia proveniret à seriâ veritatis indagatione, atque ad eò omne apparens verum, sive ex gravi, sive ex levi fundamento, vocabant probabile; quod sine dubio, ut bene P. Teril. de *Reg. P. Teril. morum qu. 5.* erat probabile, temerarium, & P. Card. stultum. De hoc lege P. Card. *tom. 1. d. 15. à n. 403.* & P. Teril. *l. c.* qui merito dicit monstruosissimam esse comparisonem benignæ sententiæ cum sententiâ Academicorum, qui nullum certò honestum affirmabant, immò omne opus per illos erat peccatum, quia sequebatur ad iudicium semper dubium de honestate.

Dices: S. August. *lib. 3. contra Academ. N. cap. 16.* rejicit hanc Academicorum propositionem, *Cum agit quisque, quod ei videtur probabile, nec peccat, nec errat*: ergo peccat, & errat. Respondet, verum esse, qui sequitur probabile Academicorum, peccare, & errare, quia excludit omne iudicium de honestate operis, seu de non peccato; nostrum autem includit. Aliter M. Joan. Mart. de Prado *tom. 1. Theol. Mor. cap. 1. de Conf. qu. 2. n. 18.*

§. II.

Tertium, licita erit omnis laxitas. Quartum, idem erit probabile, ac prudens, & petitur principium.

SUMMARIUM.

Opinio, nec quia faveat legi, est probabilis, nec quia libertati, est improbabilis, n. 75.

Ostendo ex damnatis plures faventes legi esse improbabiles, ibid.

Tales sunt plures Baij, ibid.

Non omnis Infidelium actus est peccatum, ibid.

Judicium de falsitate non tollit opinionis probabilitatem, n. 76.

Sequens minus probabilem, non putat eam falsam, sed veram, ibid.

Solvorationem P. Thyrsi, n. 74. ad 82.

Ejus definitio opinionis probabilis, n. 78.

Uult, Antiquos sumpsisse probabile pro probabili, n. 79.

At, quod si per probabile veniat verosimile, possit utraque opinio simul esse eidem intellectui probabilis, non vero, si pro approbabili, tunc enim sola verosimilior est probabilis, ibid.

Rejicio, n. 80.

*Est contra Logicam tollere, aut addere definitio-
ni id, de quo postea disputandum, ibid.*

Ostendo, Antiquos non sumpsisse probabile pro probabili, n. 81.

Non dico, omne probabile, sed omne certo probabile practice esse prudens, n. 83.

Non definitio probabile per motivum grave, sed explicui, quid hoc sit, n. 85.

Argumentum a Celladei solvendum, ibid.

Unde sumatur gravitas motivi, n. 87.

Genus explicari potest per speciem, si hac sit aliunde notior, ibid.

Inter IT. aliqui sunt respectu omnium notorie periti. Qui? n. 88.

Quilibet quantumcumque doctus illis scire potest, ibid.

Alij sunt in rebus obvijs notorie periti, & his stare in rebus obvijs possunt idiote, ibid.

Vir gravis non explicatur per motivum grave, sed per peritiam aliunde notam, n. 90.

Descensus, & ascensus adductus a Celladei probat, nullam dari, nec levem, nec gravem materiam, n. 91.

Certum est dari DD. notorie gravissimos, n. 92.

Omnis alicujus fama Casuista potest regulariter Doctorem, & rationem gravem a levi discernere, n. 93.

Multis casuum Collectores in ordine ad quod prestant, sunt graves, ibid.

Independenter a motivo scitur, qui vir sit prudens, n. 94.

Ratio Palanci ex Arist. quod probabilia sunt, que videntur omnibus, vel plerisque, vel sa-

Tom. I.

*pienibus, est contra eundem, num. 95.
Probabilitas non tollit probabilitatem, n. 96.*

Tertium est ex P. Thyrsi, qui postquam N. antiquorum Probabilistarum definitionem attulit, Opinio probabilis est, quæ non habet certitudinem, nititur tamen non vulgari authoritati, nec rationi modici momenti, nec habet contra se convincens, ita arguit *dis. 1. n. 12.* quia ex eâ sequitur laxitas morum, nam si homo, faciendo sibi nomen cupidus, edat aliquam opinionem faventem libertati contra legem, cui pauci alij subscribant, erit probabilis, & quilibet eam licite sequi poterit. Secundo, quia poterit quis licite sequi opinionem contra legem, et si judicet fallam, potest enim eam judicare falsam, et si gravi fundamento nitatur, & videat nihil habere contra se certum, tunc autem erit probabilis.

Sed contra 1. quia, ut evidenter alibi N. ostendam, opinio, nec ex eo, quia faveat legi, est probabilis, nec ex eo, quia faveat libertati, est improbabilis; plurimæ enim faventes legi sunt improbabiles, & plures faventes libertati sunt probabiles: ergo ex eo quod opinio faveat libertati, aut commodo, incongruè vocatur laxa, & negatur esse probabilis. Sanè pleræque damnatæ Baij, damnatæ Baïus, sunt, quia nimium favebant legi, tales sunt, non est possibilis amor naturalis Dei; contra quam P. Ripal. *rom. 3. d. 8. sect. 13.* & Godoy *1. 2. d. 42.* talis, Deus præcipit impossibilia, contra quam P. Ripal. *l. c. d. 23. a sect. 13.* talis, Infidelium opera sunt necessariò peccata, contra quam opinionem satis reclamaverat prius S. Bonav. in *2. dist. 41. dub. 2.* S. Bonav. dicens, quod quando dicitur, *omne quod non est ex fide, est peccatum*, ut D. Paul. ad Rom. *S. Paul. 14.* quod exponens D. August. ait, *Omnis Infidelium vita peccatum est*, sensus sit, ait S. Bonav. quod omnis Infidelium vita non sit sine peccato, & quod quamdiu in Infidelitate persistunt, per nullam actionem, quam agunt; liberantur à culpâ. Hæc acutè S. Bonav. rectè innuens, Infideles non liberari à culpâ, dum in suo statu vivunt, per ullam actionem, non autem, quod per omnem actionem peccent. Immo, quia hoc alibi prolixè inductione ostendam, rogo ut lector percurrat damnatas noviter ab Alexandro VIII. & videbit pleræque fuisse nimium rigidas. Contra 2. quia DD. qui definierunt opinionem probabilem per rationem non modici momenti, intelligunt rationem gravem, & magni ponderis; ex hoc autem, quod ad illam sequatur amplificatio libertatis, & commodi, nil inde, ut amittat probabilitatem,

K iij

tem,

tem, dummodo hoc fiat ex gravi ratione. N. Contra 3. quia cum P. Thyrsus doceat, licitum esse sequi opinionem minus tutam, seu contra legem, dummodo notorie probabilior, dicam ego, hanc non esse probabilem, quia favet libertati, & commodo, eodem modo, quo negat, esse probabilem opinionem gravis momenti faventem libertati contra legem. Contra 4. quia in secundâ parte confundit similitudinem probabilitatis, quæ non repugnat, cum probabilitate similitudinis, quæ repugnat: nullus enim, quomodocumque opinio probabilis determinatur, potest sequi opinionem, quam directè judicat falsam, nisi saltem assumat iudicium certum reflexum de ejus probabilitate; immò omnis, qui sequitur aliquam opinionem probabilem, putat eam directè veram. Rursum, confundit veritatem cum probabilitate, possum enim judicare, opinionem A esse falsam, & adhuc esse probabilem, vel probabilior, nam plura falsa sunt probabiliora veris: ergo iudicium de falsitate non tollit probabilitatem.

N. Dices ex eodem n. 14. non posse censerisolidam, & firmam rationem ab eo, qui judicat opinionem esse falsam. Sed contra: quia evidenter constat oppositum inductione omnium DD. qui rejiciunt aliorum opiniones, ut falsas, & simul affirmant habere pro se rationes solidas; & hoc ipsum præstat P. Thyrsus, qui sæpe laudat doctrinam, & pietatem Probabilistarum, & Tutoristarum, licet utrorumque sententiam putet falsam; si igitur opinio asserta à P. Thyrsio falsa, potest habere solidam auctoritatem, cur non solidam rationem? cum omnis solida auctoritas fundetur in solidâ ratione: ergo iudicium de falsitate non destruit probabilitatem. Addo, quòd de cætero omnis impugnans alienam sententiam, ut falsam, posset semper, ut improbabilem, seu nullâ solidâ ratione munitam, immò ut certò falsam, damnare, nam quæ caret omni probabilitate, & habet contra se maiorem probabilitatem, quæ juxta P. Thyrsium ex P. Suarez lib. 8. de Leg. cap. 13. est quedam certitudo moralis, si ex ceteris probabilitatis certus sit, est certò falsa; hoc autem est contra modestam Theologorum indolem.

N. Instas ex P. Thyrsio disp. 1. §. 6. n. 27. melius opinionem probabilem de honestate actus ita definiri: Est, quam aliqui viri probi, & sapientes, post accuratum studium, & diligens examen rationum pro una, & alterâ parte, citra passionem, & culpam judicant, eum actum esse honestum, aut saltem licitum, ob fundamenta, quæ illis visa sunt gra-

via, magna, ac digna impetrare assensum ab homine perito, & prudenti, id est, ob fundamenta, quæ infra infallibilitatem, & evidentiam, visa sunt urgentiora fundamentis partis contrariæ; nullus enim vir prudens, probus, & doctus, judicare potest rem esse licitam, quin pro hac parte inveniat maius fundamentum, quàm pro contrariâ. Hæc ad verbum. Dein n. 40. ait: Opinio probabilis est, quæ concipitur ob rationem, aut rationes præferentes veritatis apparentiam, ut ob illas vir prudens, sine ullâ præcipitatione, & passione, judicet rem esse veram, licet agnoscat non repugnare, quòd sit falsa, quia medium assentiendi non est demonstrativum; & ideo peccat definitio P. Esparzæ 1. 2. qu. 23. quod non addat, quòd motivum debet apparere grave opinanti citra passionem, & culpam, post debitam veritatis inquisitionem: Hæretico enim motivum apparet magnum, sed ex superbiâ, & cæcitate voluntaria, ob negligentiam culpabilem inquirendi veritatem; quæ incommoda, ait, cavisse P. Terillum, dum dixit, cui motivo homo irreprehensibiliter assensum præbet. Demum idem P. Thyrsus n. 36. & 37. citat Card. Lauream, & alios cum Cottonio contr. 5. cap. 5. qu. 5. & ait: Omnes antiqui, tam Philosophi, quam Theologi, probabile pro eo, quod nunc probabilis dicitur, frequentius usurpabant. Ex quo inferit, quòd probabile sumi potest pro verosimili, & pro approbabili: in primo sensu, una pars contradictionis potest esse verosimilior alterâ, & utraque respectu ejusdem intellectus potest esse verosimilis; non in secundo, quia sola mihi verosimilior, cum sola sit digna assensu, sola est à me approbabilis per prudentem assensum. Hæc P. Thyrsus.

Sed contra 1. quia omnia, quæ applicat N. opinioni probabili, applicari possunt probabilissimæ, immò moraliter certæ. Contra 2. quia repugnat omni bonæ Logicæ addere definitioni alicujus rei, vel demere illud ipsum, quod suppositâ definitione contravertendum est; qui enim res ita definit, quæstiones fugit, & timet; ita mala esset Dei definitio in hæc verba, Est ens à se includens omnem perfectionem, & excludens omnem distinctionem ex naturâ rei Scotisticam inter attributa, & essentiam; & omnem distinctionem virtutalem intrinsecam inter prædicata communia, & ipsas relationes; mala, inquam, esset hæc definitio, quia non relinquit locum quæstioni, an detur inter attributa communia, & essentiam distinctio ex naturâ rei, ut omnes Scotistæ affirmant, & omnes alij negant; & quia tollit quæstionem, an inter attributa, & relationes Dei, detur

detur aliqua distinctio virtualis intrinseca, ut ferè omnes affirmant, nè de eodem secun- dum idem dicantur contradictoria; an non, sed sola detur identitas mixta distinctione reali Personarum, ut expressè docuit P. Nicolaus Martinez, Primarius in Rom. Collegio Theologiæ Professor, & Præceptor meus, quem Romæ Purpuræ, tamquam Theologum omni plausu maiorem, veneratæ sunt: ergo dum P. Thyrs. definit opinionem probabilem, quæ est digna assensu, ob fundamenta infra infallibilitatem, & evidentiam, visa *urgentiora* fundamentis opinionis oppositæ, non benè eam definit; per hoc enim tollitur celebris controversia, non tantum Philosophica, an intellectus possit physice assentiri minùs probabili, sed Theologica, an licitè, & prudenter possit. Contra 3. quia nisi DD. in definitione rei conveniant, nulla de rei passionibus potest esse quæstio: ergo, ut locum habere possit quæstio de licito usu opinionis minùs, certò tamen probabilis, non debet definiri opinio probabilis, quæ nititur fundamento *urgentiori*, nam confunditur cum probabiliori, scilicet fundamento *urgenti*. Contra 4. Tantum abest, ut omnes Antiqui Philosophi, & Theologi sumptierint *probabile pro eo, quod nunc dicitur probabilis*, quin oppositum est certum, nam S. Thom. & alij DD. ut alibi dicam, dum propriam vocant probabiliorē, oppositam vocant probabilem; & non potest sine injuriâ dici, Antiquos TT. & Philosophos fuisse Latini idionatis adeo ignaros, ut quid inter positivum, & comparativum interfit, nescierint, præsertim, cum in re Theologica formalitè loqui teneantur, & non usurpare voces, nisi in sensu rigoroso, maxime in re morali, & quoties quæstio ex professio tractatur, & tota est inter positivum, & comparativum. Quare dico, & dicam, quod si utraque pars est verisimilis ex fundamento gravi, utraque est seorsim approbabilis. Contra 5. Sicut Probabilioristæ possent meritò nos carpere, si definiremus opinionem probabilem, quod est assensus nixus motivo gravi, ita ut vir prudens illi, etsi minus gravi, licitè nitatur; hæc enim non est definitio opinionis probabilis, sed minùs probabilis, & in eâ definitione asseritur, quod controverti debet, an licitè ei nitatur; ita nec audiendus est, qui definit opinionem probabilem, Est assensus nixus motivo urgentiori, ita ut non liceat assentiri minùs urgenti; hæc enim definitio est opinionis probabilioris, & tollit quæstionem, an liceat usus opinionis minùs tutæ, minùs probabilis.

Quartum est, si opinio probabilis est, quæ

movere potest intellectum ad prudentem assensum, sequitur, idem esse judicium probabile, ac prudens, idemque probabilitatem, ac prudentiam; hoc est falsum; nam Judex probabiliter judicat, Petrum esse reum, nec tamen potest eum prudenter damnare. Ita Jacobus à S. Domin. Sed contra eundem stat P. Card. tom. 3. d. 56. n. 173. quia illegitima est arguendi forma, Judex probabiliter judicat Petrum esse reum, nec tamen potest eum prudenter damnare: ergo probabiliter, & prudenter, non sunt idem; hoc enim modo arguam etiam ego: Paulus habet in vagina ensem, nec tamen potest gladium de vagina educere: ergo ensis, & gladius non sunt synonyma. Ut bona sit, debet ita fieri: Judex censet probabiliter, Petrum esse reum, & tamen non censet prudenter: ergo probabiliter, & prudenter non sunt synonyma. Dico ergo, illud idem judicium Judicis, quod est probabile, illud idem esse prudens, & illud idem, quod non est probabile, non esse prudens, & e contra. Duo sunt in Judice judicia, primum est de reatu Petri, quod suppono probabile, & hoc idem est prudens; secundum est de damnatione Petri probabiliter rei, hoc autem non est probabile, adeoque nec est prudens; arguens autem confundit primum cum secundo, & ideo nihil concludit. Addo, nos non dicere, quod probabile, quomodocumque sumatur, idem sit, ac prudens, ut benè P. Card. tom. 1. d. 15. n. 247. & P. Card. 186. nam prudentia, cum sit virtus circa agenda, sæpe non reperitur in judicio merè speculativo: sed hoc judicium Judicis, *Pe- trus est reus*, est merè speculativum, quia non dicitur aliquid agendū: ergo non est prudens: quod ergo dicimus est, *omne judicium practice probabile*, seu dictans, quid liceat, esse prudens. Hinc infero 1. *practice probabile*, *prudens, licitum*, esse synonyma, nisi quod licitum, & prudens extenditur etiam ad certa. Infero 2. *practice probabile*, ac verosimile ex fundamento absolute, & respectivè gravi, esse etiam idem, non autem ac verosimile quomodocumque, ut malè supponunt de nobis Adversarij; nam opinio temeraria aliquam habet verosimilitudinem, nititur enim levi fundamento, nec tamen est opinio probabilis, seu gravis: quapropter non omnis verosimilitudo satis est ad opinionem gravem, sed quæ oritur à fundamento gravi, & ideo Adversarij ab ipso exordio decipiuntur; impugnant enim opinionem probabilem in diverso sensu ab eo, quem nos ei tribuimus.

Dices ex P. Elizal. lib. 2. qu. 1. per totam pag. N. mibi 69. insufficienter definiri opinionem 84. probabilem per fundamentum grave, primò, P. Eliza- quia

quia cum gravitas dicatur respectivè ad intellectum, & quod unus intellectus judicat grave, alter judicet leve, consequenter opinio probabilis per motivum grave definita, obicuriusimè dēnitur. II. quia ignotum nobis est, qui sint viri verè graves, & docti: ergo dum motivum grave definitur per ordinem ad intellectum doctorum, & gravium virorum, nil explicatur, explicatur enim ignotum per aequè ignotum. III. quia eo ipso probabilitas intrinseca, seu quæ nititur motivo gravi, exponeretur per extrinsecam, seu per auctoritatem gravem, & sic una species per aliam. IV. quia daretur circulus vitiosus, nam ratio gravis explicatur per Auctorem gravem, & Author gravis per rationem gravem. V. quia inter DD. licet dentur aliqui certò graves, dantur etiam alij certò leves, & alij medij inter graves, & leves; cum autem impossibile sit determinare, qui sint graves, qui leves, nam decrementum à gravitate sit insensibiliter, consequenter insufficienter definitur opinio probabilis per rationem gravem, & ratio gravis per Doctorem gravem; ut enim implicat determinare, qui Doctor sit gravis, qui levis, ob datam rationem insensibilis decrementi, ita etiam erit impossibile determinare, quæ ratio sit gravis, quæ levis, cum una dūset sæpe insensibiliter ab alia.

N. 85. Respondeo 1. nil horum me tangere, ego enim non dēnivi opinionem probabilem per motivum grave, utendo hoc termino obicuro *grave*, sed explicui, quid sit *grave* per verba magis clara, nempe, quod habet vim movendi intellectum hominis docti, & pij, nullà hīc, & nunc passionē laborantis; nec potest clariùs explicari natura motivi gravis.

N. 86. Respondeo 2. miserum esse argumentum, quod non tantum premit, sed opprimit suum Auctorem; tale autem est adductum à P. Eliz. nam quæro, quomodo verum sit, quod toties dicit, quod idiota fidere debeat viro prudenti, & fide digno, & similia? licet enim notorium sit dari viros prudentes, & imprudentes, & medios inter utroque, attamen decrementum à prudenti ad imprudentem est insensibile; quia igitur ratione idiota fidere poterit suo Parocho, aut Confessario, cum impossibile sit juxta calculum P. Eliz. scire, an hic numero homo sit prudens?

N. 87. Respondeo 3. admisso, quod opinio intrinsece probabilis per motivum grave, definitur obicure, adhuc argumentum non urget; gravitas enim motivi fumitur tunc ab intellectu, non quorumcumque, sed peritorum; nec hoc est explicare genus opinio-

nis probabilis per speciem, seu probabilitatem extrinsecam; quilibet enim scit, quid sit hominem esse in aliqua materia peritum, et si nihil omnino cogitet de probabilitate in genere, aut in specie: nam peritia est aptitudo penetrandi materiam, quæ aptitudo est diveria ab eo, per quod probabilitas extrinseca constituitur; alienius enim viri prudentis, per quem probabilitas extrinseca constituitur, supponit in eo peritiam: ergo non est formaliter ipsa peritia. Immo non video, quomodo viuosum sit, explicare genus per speciem, cum hoc sæpe contingat, puta, quoties species est notior genere; tunc enim à magis noto progredimur ad minus notum, & à particulari ad sciendum, quid sit universale; ita ex eo, quod notum nobis sit, animal sentire, videre, tangere, progredimur ad definiendum animal in genere, Est principium sentiendi: ergo etiam ex eo quod nobis constet, quid sit probabilitas extrinseca, licet progredimur ad definitionem probabilitatis in genere, explicando eam tamquam per connotatum, per probabilitatem extrinsecam nobis antea notam. Hinc

Ad 1. dico, gravitatem motivi dici respectivè ad intellectum hominis verè docti, & N. 88. pij.

Ad 2. dico, inter DD. aliquos esse ferè in omni materia Theologica, respectu omnium, notoriè peritos, tales sunt S. Thom. S. Bonav. S. Antonin. C. Caietan. M. Godoy, M. Joan. à S. Thom. Mastrius, Bordonus, P. Suar. P. Vasques, P. Moya, C. de Lugo, & alij; aliquos esse in rebus magis obvijs notoriè peritos, non ita in abstrusis, & difficilioribus: primis, quilibet quantumcumque doctus, stare potest; secundis, stare potest quilibet, qui rebus obvijs involvitur, ut sunt rustici, idiotæ, & plerique rudes, qui parère tenentur suis Confessarijs, qui publicam sufficientiæ famam naçti sunt: quod si contingat, ut rectè P. Teril. de Reg. morum qu. 23. n. 12. quod homo ille sit verè insufficientis, deerit illi ad summum probitas, & peritia, quoad se, non tamen quoad alios, quia prudenter præsumunt, eum habere sufficientiam, & ex tali præsumptione diriguntur ad prudenter operandum. Denique, vel judicans de alterius doctrinà est doctus, vel rudis? Si rudis, non debet judicare: si doctus, faciliè sciet, qui sint, & habeantur periti, faciliè enim videt, qui DD. rem diligenter examinarunt. Lege P. Teril. qu. 2. 5. & 6. de Conf. prob.

Ad 3. patet ex primo, nempe non esse vitiosum exponere genus per speciem, quoties species est notior genere; regulariter autem species, seu particularia notiora sunt genere, quod

S. Tho.
S. Bonav.
S. Antonin.
C. Caietan.
M. Godoy.
M. Joan. à S. Thom.
Mastri.
Bordon.
P. Suar.
P. Vasq.
P. Moy.
P. Teril.

N. 89.

quod est universalius, & à speciebus ascen-
dimus ad genus.

N. Ad 4. dico, nullum committi circulum;
91. nam homo gravis non explicatur per ratio-
nem gravem, sed per peritiam, & probita-
tem, & diligens examen, quo res resolvit, &
ratio, cui nititur, dicitur gravis ab examine,
peritia, & assensu talis Doctoris aliunde no-
toriè gravis.

N. Ad 5. scitè monet P. Teril. de Reg. mor.
91. qu. 23. n. 22. eo argumento probari, nullam
P. Teril. dari materiam levem in furto, (quod idem
dici potest de quantitate requisita ad viola-
tionem jejuniij, de necessitate gravi, aut ex-
tremà obligante ad eleemosynam, de qualitate
laboris die festo prohibiti, de quantitate
stipendij officialium, nè injusti sint) eo quia
descendendo à materiâ sufficienti pro furto
gravi, ad minimam, descensus fit per gradus
insensibiles, non minùs, ac in casu de suffi-
cientiâ Doctorum à certo sufficientibus ad
insufficientes, descensus fit per gradus in-
sensibiles: immò argumentum probat, nul-
lam dari materiam furti gravis, (idem dic de
alijs) quia incrementum sufficientiæ ab in-
sufficientiâ fit per gradus insensibiles; qua-
re eo tandem tendit arguendi modus P. Eliz.

P. Eliz. ut nullum, etsi maximum, Ecclesiæ Do-
ctorem tuto sequi possimus; vel enim, qui
proximè distat ab isto, est sufficiens, vel non?

N. Si non; ergo nec ille, quia parùm distat ab
92. isto: si est, quæram de alio tertio, qui est pro-
ximus huic secundo? deinde de quarto, qui
est proximus huic tertio? & sic descendendo,
probabo, quemlibet esse sufficientem,
quia primus eorum, qui dicitur insufficientis,
non exceditur, nisi uno gradu, ab ultimo
sufficientium: ergo omnis erit sufficiens. Si-
militer probabo, nullum esse sufficientem,
quia ultimus inter sufficientes, non nisi uno
gradu, excedit primum inter sufficientes:
ergo nullus erit sufficiens. Demum dico, cer-
tum esse plurimos dari Authores notoriè
gravissimos apud omnes; rursus certum est
alios dari respectu priorum mediocres; alios
etiam, si ita loqui licet, leves, quorum ta-
men non grandis catalogus formari potest,
ut non bene supponit P. Eliz. Subdit P. Teril.

N. Casuistas, alicujus famæ, & nominis, nul-
lum esse, qui non sit sufficiens, quoad hoc,
93. nempe ad discernendum rationem, & Au-
thorem gravem à levi; vel enim sermo est
de illis, qui rem superficialiter, seu ad litte-
ram leviter tractant, ad quam classẽm re-
ducuntur Casuum Compilatores, qui vel
solas assertiones compilarunt, vel brevem
tantum rationem insinuant; plurimi autem

ex his, licet levi calamo scripserint, non ta-
men levi doctrinâ instructi fuerunt; aliunde
enim scitur fuisse præstantes, & doctos: vel
sermo est de alijs, qui conscientia casus com-
pilarunt, attamen aliunde non scimus fuisse
insignes; & tunc dico, quòd dicti Compila-
tores in ordine ad id quod præstant, sunt
graves; quod enim ordinario præstant, est,
sententias communes proponere, ut avertas
à viris gravibus: quòd si quis aliquid novum
proponat, ei standum non erit.

Ex his præoccupata, & soluta manent alia
N. argumenta, quæ trahit idem P. Eliz. lib. 2. 94.
qu. 2. nempe, quòd qui motivum probabile
P. Eliz. exponunt per hoc, quòd fundet judicium
prudens, committant circulum; nullum
enim committunt, quia aliunde sciunt, qui
sint periti, & prudentes in tali materia. Plura
P. Teril. qu. 24. de Reg. morum dicens, ru-
des clarè scire, qui sint prudentes quoad se.

Similiter soluta manent argumenta Pa-
N. lanci qu. 22. §. 2. dicentis, motivum proba-
95. bile denari non posse per prudentiâ assenti-
endi, primò, quia (ait n. 17.) committitur
Palanc. circulus, nam motivum grave, & probabile,
definimus per prudentiam assentientis; pruden-
tiam autem assentientis definimus per
motivum grave, cum tamen motivum proba-
bile independentè à prudentiâ assentientis
definendum sit; ut ex eo sciamus, qui
prudenter, qui imprudenter assentiatur. Se-
cundò, quia (ait n. 19.) sequitur, omnem opi-
nionem esse probabilem, quia negare non
possum ejus Authorem fuisse prudentem in
ejus assensu, nemo enim dicit fuisse impru-
dentem. Verum ad hæc omnia patet solutio
ex immediatè dictis ad argumentum P. Eliz.

non enim nos definimus opinionem proba-
bilem per motivum grave obscure sump-
tum, sed quid sit grave aliunde explicamus,
& quid sit homo prudens, scimus, independen-
tè à motivo gravi. Addo retorqueri
contra Palanco n. 20. explicantem, quid sit
probabile extrinsecè, & authenticè; ait enim
ex Arist. 1. Topic. cap. 1. Probabilia sunt,
Arist. quæ videntur omnibus, vel plerisque, vel sapi-
entibus, atque his, vel omnibus, vel plerisque,
vel maxime notis; & ex hoc textu infert se-
quentes regulas, nempe, quòd judicatur ve-
rum ab omnibus, vel saltem à plerisque, esse
authenticè probabile: rursus, quòd judica-
tur verum à sapientibus, si tale judicetur ab
omnibus, vel à plerisque sapientibus, esse
etiam authenticè probabile; vel si non à ple-
risque sapientibus, attamen existimatur ve-
rum à præstantioribus, & maxime notis. Hæc
Palanco: ecce definit probabile extrinsecè
(immò, quòd plus est, definit verum) per ju-
diciũ

dicium sapientum; quæro autem, quinam sint sapientes? an illi, qui assentiuntur ex gravi ratione, & sic committet circulum; an aliunde? & sic mutet terminum sapientis in terminum prudentis, & nihil habebit, quod nobis objiciat, nisi se feriat.

N. 96. Inhabis ex Baron. 2. p. Manuduct. d. 1. sect. 1. §. 4. pag. mihi 33. Opinio probabilis debet niti firmo fundamento: sed quod pari, aut

M. Bar. validiori impetitur, non est firmum: ergo &c. P. Scild. Idem insinuat P. Scildere 11. 2. de Conic. formanda cap. 2. §. 1. n. 12. pag. mihi 68. qui ait, quod quando pro utraque parte occurrunt rationes, nec rationes unius partis longè superant alias, opinio formata non sit probabilis, nam æquales, aut ferè æquales mutuo se elidunt. Respondeo huic argumento nos abundè satisfacturos alibi, ubi dicemus, quod probabilitas non tollit probabilitatem; alias v. Thomistis impugnatis à Scotistis, & contra; immò v. Barono nos impugnanti, nam ejus sententia, & P. Scildere non esset probabilis nobis.

§. III.

Argumentum P. Elizalde, & Palanco ex definitione Aristotelicâ.

SUMMARIUM.

Celladei probabilitatem conscientie, vocat realem, & positivam, n. 97.

Probabile ex Arist. ibid.

Eadem definitione utitur Palanco, n. 99.

Rejicitur a P. Esparza, n. 100.

Dico, esse definitionem probabilis pro Rhetore, non pro Theologo; nec convenit omni probabili, n. 101. 102.

Celladei ait, quod licet ad opinionis probabilitatem non sit necesse, ut ejus objectum plerumque contingat; esse tamen necesse ad probabilitatem conscientie, n. 103.

Impugno pluribus, n. 104. ad 120.

S. Thom. opinionem negantem fatendas circumstantias speciem non mutantem, vocat probabiliorem, n. 108.

DD. hoc tuentes, n. 109.

Aristot. vult, quod plerumque contingens sit probabile, non e contra, n. 111.

Dico contra Celladei, tum quod necessaria sint etiam probabilia; tum quod omne opinabile non sit semper probabile; tum quod evidentia, certitudo, probabilitas, non insunt objecto, sed intellectui diverso lumine idem objectum proponenti, n. 113. ad 119.

N. 97. Q. Uintum est P. Eliz. qui postquam lib. 2. plures fatigavit paginas, rejiciendo communem opinionis probabilis definitio-

nem, tamquam insufficientem ad probabilitatem conscientie statuendam, tandem qu. 16. docens, quid sit probabilitas conscientie, quam vocat realem, & positivam, inhærens doctrinæ Emin. Pallavicini d. 8. de Act. Hum. qu. 76. art. 4. n. 10. quem laudat, & sequitur, ait, probabilitatis realis, seu conscientie definitionem fumendam ex Aristotele definiente, Probabile est, quod plerumque contingit, & miratur, quod, cum hoc sæculo tanto calore certetur de probabilitate, nullus præter dictum Cardinalem rem hanc ex Philosophi principiis exorsus sit. Quatuor itaque pro suo intento congerit Aristotelis testimonia. Primum ex 2. Priorum cap. 28. secundum ex 2. Ethic. cap. 3. tertium ex 1. Ethic. cap. 3. quartum ex 1. Rhetor. cap. 2. cui præ cæteris insitit, in quo Arist. ait: Probabile namque est, quod ferè semper fieri solet, verum non simpliciter, ut quidam definiunt, sed quod de ijs sit, quæ aliter se possunt habere, ac se habet ad illud, quod est probabile, sicut universale ad particulare. Deinde trahit regulam 44. in 6. Inspicimus in obscuris quod est verosimilius, vel quod plerumque fieri consuevit: ergo (inquit P. Eliz.) probabile in se, & se-Regul. renti, quo Rhetores, & Sophistæ utuntur) est, quod plerumque contingit; ut enim ad syllogismum probabilem necesse est, ut medium plerumque ita se habeat, si enim indifferenter se habeat ad verum, & falsum, non potest haberi syllogismus probabilis; ita ad hoc ut aliquid dicatur probabile, necesse est, ut sit aliquid plerumque contingens.

Hoc magis declarat §. 2. & 3. pag. mihi N. 113. ubi dividit triplicem objectorum classem, & ait aliqua ita se habere necessario, & hæc sunt scibilia; aliqua ita se habere necessario naturaliter, & hæc sunt naturaliter, vel moraliter certa; aliqua non semper ita se habere; quam tertiam classem subdividit in ea, quæ non quidem semper, sed ferè semper ita se habent; & in ea, quæ non magis ita, quam non ita se habent; & in ea, quæ magis quidem ita se habent, quam non ita, non tamen adeo, ut frequens non sit etiam ea non se habere ita: deinde ait probabile latere in hac divisione objectorum, quæ non ita semper contingunt, nec sunt semper ita. Et §. 4. confirmat hoc, quod sicut medium habens totalem determinationem cum conclusione generat assensum certum conclusionis; medium habens inclinationem non totalem, sed impedibilem, generat conclusionem opinativam; medium nullam habens connexionem cum hac præ illâ conclusione, nullum generat determinatum assensum.

sentum; ita omnis opinio probabilis, tunc probabilis erit, quando suberit alicui medio plerumque ita se habenti. Tandem §. 5. ostendit ex Arist. non satis esse ad probabile, quod obiectum ferè semper ita se habeat, sed etiam requiri, ut sic se habeat ad illud, quod est probabile, sicut universale ad particulare, quia omnis conclusio particularis deducitur ex præmissa universali. Hæc P. Eliz. Lamentaberis, benevole lector, de meâ prolixitate, quod argumentum paucis exponendum, tantâ verborum copiâ dilataverim; verum, ut uno intuitu experireris, quæ, & qualis sit doctrina Cellad. & quantum paginarum in re paucis exponendâ infumere pro more habeat, hoc ipsum, quod ille maiori longè prolixitate, & fortè obscuritate exponit, itriciori calamo tibi subicere malui; ut inde dicas Theologis aliorum volumina volventibus æquali opus esse patientiâ, ac ingenio. Lege eundem Celladæi, si fortè non credis.

N. Consonat Palanco vir sanè ingeniosus qu.

99. 22. qui definit probabile esse id, quod ferè

Palanco. semper, aut plerumque contingit; & præter

S. Th. Arist. citatum trahit S. Thomam 2. 2. qu.

70. art. 2. qui definit probabilem certitudi-

nem, quæ ut in pluribus veritatem attingat, est

in paucioribus a veritate deficiat: deinde n. 4.

aut motivum probabile rectè definiri, Quod

plerumque veritatem infert, & raro fallit & ut

hoc explicet, utitur eadem doctrinâ connex-

ionis motivi cum conclusione, clariùs tam-

men, quàm Cellad.

N. Respondeo cum P. Teril. qu. 2. de Cōfc.

100. prob. an. 11. P. Esparza in Append. qu. 1.

P. Teril. art. 90. P. Moya tom. 2. qu. 1. n. 8. qui omnes

P. Eliz. doctrinam acriter impu-

gnant. Primò, quia supponit falsum; non

enim primus Author definitionis probabilis

ex Arist. sumptæ fuit Emin. Pallavic. sed

P. Perez P. Ant. Perez tr. 1. de Just. d. 4. cap. 2. n. 21.

qui eam in Romanum Gymnasium priùs

invenit, cum hoc discrimine, quòd licet

Aristotelicam probabilis definitionem sit se-

P. Teril. cutus, ut etiam fecit P. Teril. de Reg. mor.

qu. 37. n. 1. qui de se fatetur se Aristotelem

per omnia secutum in definiendâ probabili-

tate, tam intrinsecâ, quàm extrinsecâ; at-

amen in præcipuo puncto de licito usu opi-

nionis minùs probabilis uterque affirmati-

vam sententiam docuit, quando P. Eliz. ex

eâdem definitione negativam intulit. Addit

P. Esparza eandem definitionem sibi in

mentem venisse, eam tamen repudiâsse, non

tantum, quia eâ definitione adeò cuique

Philosopho obviâ nullus Theologus usus

fuit, sed etiam quia nullo modo quadrare

potest rebus moralibus. Addo ego eandem definitionem esse potius definitionem probabilis pro Rhetore, & Sophistâ, quàm pro Theologo Morali; quâ enim ratione Aristoteles in Rhetoricâ tradat definitionem probabilis Philosopho-Moralis? Ut autem probabile Rhetoris, & Sophistæ diversum est à probabili Theologico, ut etiam tustur P. Eliz. ita etiam definitio probabilis Theologico-Moralis debet esse diversa. Secundò aut P. Teril. qu. 2. de Cōfc. prob. quòd ea definitio non convenit omni propositioni probabili, cum enim ejus sensus sit, quòd opinio, & motivum probabile sit id, cujus tanta est veritatis apparentia, ut omnes illi æquales in unum collectæ sæpius uniantur veritati, quàm falsitati; adhuc toto hoc dato, nisi aliud addatur, insufficiens erit pro re præfenti, quia per illam vix sciri potest, an hæc determinata opinio sit probabilis; non nisi enim post longam experientiam sciri potest, an tantâ gaudeat veritatis apparentia, ut omnes opiniones illi æquales sæpius uniantur veritati, quàm falsitati. Tertiò idem P. Teril. n. 11. & Moya; quia hæc definitio, *probabile est, quod plerumque contingit*, nulli individuo probabili convenit, quia nullus casus singularis plerumque contingit: ergo nullus talis erit probabilis. Quod si dixeris probabilitatem casus singularis sumi ex eo, quòd in similibus plerumque contingit: Contra evidenter; quia plura sunt, quæ semper, aut numquam contingunt, & tamen juxta omnes sunt probabilia: ergo probabile non est id, quod plerumque contingit, cum id, quod semper, aut numquam contingit, sit etiam probabile. Antecedens probatur: Probabile est, Cælum esse fluidum, Deum prædestinare electos ante merita absolute præviâ, dari in Deo distinctionem virtuales, substantiam Divinam esse quid positivum, creatam quid negativum, decreta libera Dei compleri extrinsecè; & tamen hi casus non sunt de re plerumque, sed vel semper, vel numquam contingenti: ergo evidens est, quòd ut aliquid sit probabile, non est necesse, ut sit de re plerumque, vel ferè semper in similibus individuis contingenti.

Dices ex P. Eliz. ad probabilitatem opinionum non requiri, ut sit de re plerumque contingenti, potest enim aliquid esse probabile, quin plerumque contingat, ut patet exemplis allatis; nam probabile est gratiam esse, & non esse intrinsecè efficacem; (quod idem dici potest de contradictorijs æquè probabilibus) & tamen implicat, ut plerumque contingat, imò necesse est disjunctum, nempe

N.

101.

P. Teril.

P. Moy.

N.

102.

N.

103.

P. Eliz.

nempe vel esse intrinsecè efficacem, vel non esse talem; attamen ad probabilitatem conscientie, de qua agit Arist. requiri, ut sit de re plerumque contingenti. Sed

N.

104.

Contra 1. quia Arist. vel tradidit definitionem probabilis in genere; tunc autem, quidquid requiritur ad probabilitatem opinionum, requiritur ad probabilitatem conscientie, & quidquid ad probabilitatem speculativam, ut probabilitas est, requiritur etiam ad practicam, ut probabilitas est, & vice versa: ergo vel ad utramque, vel ad neutram probabilitatem requiritur, ut sit de re plerumque contingenti, id est, ut sit res plerumque contingens: vel definitur probabilitatem in specie, & ad hanc dicit necessariam esse, ut sit plerumque contingens; tunc autem Philosophus potius locutus est de probabilitate speculativa, quam practica; quis enim ne somnians quidem dicat, Philosophum de probabili conscientia locutum, cum dixit, requiri ut sit plerumque contingens? cum enim Aristoteles Philosophum ageret, cuius officium est tractare de probabilitibus speculativis, & non nisi raro in Ethica de practicis, sequitur, quod potius probabile speculativum definitur: ergo vel, ut aliquid dicatur probabile, non est necesse, ut illud sit plerumque contingens, vel si ad probabile conscientie hoc requiritur, requiritur etiam ad speculativè probabile: sed hoc est evidenter falsum ex exemplis supra allatis: ergo & illud.

N.

105.

P. Eliz.

Contra 2. quia si, ut idem P. Eliz. sæpius repetit, sola connexio hujus principij, *ferè semper contingit*, reddit rem dignam assensu, & probabilem; sequitur, quod cum opiniones D. Thomæ, & D. Bonav. vel Scoti sint dignæ assensu, nitantur illi principio: sed hoc est evidenter falsum; est enim evidenter falsum utrumque contradictorium sæpius contingere; si enim A plerumque contingit, B contradictorium non plerumque contingit; ex gr. si plerumque essentia, & existentia distinguuntur realiter, sequitur, quod non plerumque non distinguuntur realiter: ergo, ut quid sit probabile, non debet esse plerumque contingens. Idem probo in opinionibus contradictorijs D. Thomæ, & Scoti ad conscientiam spectantibus, quarum utraque est probabilis probabilitate conscientie, & tamen implicat, ut qualibet plerumque contingat: ex. gr. S. Thomas 3. p. qu. 72. art. 8. ad 4. secluso contemptu, liberat à mortali non suscipientem Sacramentum Confirmationis; Scotus autem dist. 7. qu. 2. asserit peccare mortaliter non suscipientem dictum Sacramentum, etiam secluso

S.Tho.

Scotus.

contemptu, putat enim dari præceptum Divinum de eo suscipiendo. Nunc ita arguo: N. Implicat, ut plerumque contingat peccare, 106. & non peccare mortaliter non suscipientem Confirmationem; est enim ex terminis notum, quod quò sæpius contingit unum contradictorium, rarius contingit aliud: ergo alterutrum ex his non plerumque contingit: sed hoc alterutrum est etiam probabile, nam utraque opinio est probabilis; immo opinio Scoti, quia obligat, est magis tuta opinione D. Thomæ deobligante; fortè enim sequens D. Thomam, si datur præceptum, peccabit materialiter: ergo potest quid esse probabile probabilitate conscientie, quin sit de plerumque contingenti.

Contra 3. Si probabile est, quod plerumque, aut ferè semper contingit, ut vult Cellad. quæro, quid erit *probabilis*? Utique quod semper contingit. Modò sumo easdem D. Thomæ, & Scoti contradictorias opiniones: una affirmat præceptum de suscipienda Confirmatione, & est Scoti, eamque suppono minùs probabilem, licet magis tutam; altera negat illud præceptum, & est D. Thomæ, & suppono probabilior, licet minùs tutam: jam sic: Si probabilis est non peccare non suscipientem Confirmationem, semper continget non suscipientem non peccare: ergo numquàm continget, quod non suscipiens peccet: ex altera parte, si probabile est, non suscipientem peccare, ferè semper continget non suscipientem peccare: ergo vix continget, quod non suscipiens non peccet: sed implicat, ut semper contingat non suscipientem non peccare, & ferè semper contingat eundem peccare: ergo data explicatio *probabilis* per ferè semper contingens, est prorsus insufficiens, & imbibit contradictionem. Quod autem dari possit duplex opinio probabilis, immò una probabilior altera ex contradictorijs, est omnino evidens; nam S. Thom. in 4. dist. 16. qu. 3. s. Thom. art. 2. quæstioncula 5. ait: *Quidam dicunt omnes circumstantias, quæ aliquam notabilem quantitatem peccato addunt, necessarium esse confiteri, si memoria occurrant; alij vero dicunt, quod non sunt de necessitate confitendo, nisi circumstantia, quæ ad aliud peccati genus trahunt, & hoc probabilius est.* Ecce per hoc ipsum, quod S. Thom. vult probabilius esse, non esse confitendas circumstantias notabiliter aggravantes, eò ipso supponit probabile esse, esse confitendas dictas circumstantias: ergo supponit probabilem opinionem suæ contradictoriam. Porro sententiam negantem necessariò confitendas circumstantias purè, licet notabiliter, aggravantes, præter S. Thom. 107. 108. 109.

Villal.
Diana,

N. Ad definitionem *probabilis* ex Arist. ait
 111. P. Esparza, cum unice intendisse declarare
 P. Ec. probabile syllogisticum, & universale, non
 par. autem practicum, & singulare: verius ta-
 P. Moy. men P. Moya tom. 2. qu. 1. n. 13. ait, Philo-
 sophum non velle, quod omne probabile
 Tom. I.

Denique, ut breviter ab omnibus me expediam, dico Philosophum non voluisse, nisi quòd omne medium, quo probatur probabilitas singularis hujus, vel illius opinionis speculativæ, aut practicæ, debeat esse quid universale, seu quid contentum in pluribus; non autem, quòd talis casus singularis probabilis, à quo illud medium restringitur, debeat esse in pluribus; ex. gr. ut probetur Petrum abstinuisse vitam Paulo, assumo quid universale: Plerique occurrentes cum armis suo inimico, & potentes sine difficultate eum occidere, eum occidunt, Petrus armatus occurrit Paulo suo inimico, & facile potuit eum occidere, ergo eum occidit. Ecce tò, *plerumque*, applicatur medio termino, non autem conclusioni probabilis; adeoque omne probabile (in syllogismo constante aliquà universali, non autem in expositorio) *probatur* per plerumque contingens; non autem *est* plerumque contingens: si enim omne probabile esset plerumque contingens, sequeretur, quòd

plerumque contingeret Petrum rapuisse viam Paulo, quia est probabile, quod Paulum occiderit; & tamen implicat, quod cum pluries occiderit, nam semel occisus, non potest pluries occidi: ergo licet omne probabile *probaretur* per plerumque contingens, non tamen omne probabile est plerumque contingens.

N. Ex his patet primò falli P. Eliz. dum *lib. 113. 2. qu. 16.* ait, necessaria non esse probabilia; pleraque enim quaestiones Philosophicae, & Theologicae sunt circa necessaria, & tamen non probantur, nisi medio probabili: ergo non tantum contingentia, sed etiam necessaria sunt probabilia, ut late P. Teril. *qu. 37. de Reg. mor. a n. 6.*

N. Patet 2. multò magis decipi, dum §. 2. *pag. 113.* supponit, quod sicut omne probabile est opinabile, ita omne opinabile est probabile, quod falsum est; nam omnis haeresis, & omne iudicium temerarium est opinabile, & non est probabile.

N. Patet 3. falsum etiam esse, quod motivum conclusionis probabilis debeat esse necessariò universalis suà conclusionem; constat ex Logica, quia utraque praemissa per modum uniùs sumpta est motivum conclusionis; & constat terminum universalem uniùs praemissae limitari per particularem alterius; cum ergo motivum conclusionis determinatè sumpta sit utraque praemissa per modum uniùs, eò ipso motivum conclusionis non est universalis conclusionem; licet enim medius terminus seorsim sumptus saepe sit universalior conclusionem, attamen seorsim sumptus non est motivum conclusionis, sed tantum ut est in praemissis, seu ut limitatus per praemissam particularem.

N. Patet 4. de ratione medij termini syllogismi probabilis esse quidem ut appareat frequentius connexum cum vero, non autem est, ut sit frequentius connexum cum vero, quapropter confunditur connexio realis, quae non est necessaria, cum connexione apparente.

N. Patet 5. falsum esse, quod probabilia non contineantur in primà, nec in secundà classe, quam suprà adduxi ex P. Eliz. nam de re omnino necessaria habere possum probabilitatem. Ratio est; quia, ut saepius dixi, probabilitas non sumitur à contingentia objecti, nec evidentia à necessitate objecti, sed sumuntur à propositione objecti, quod si proponatur tantà claritate, ut intellectus rapiatur ad assensum, habebitur evidentia objecti, sive sit contingens, sive in se neces-

sarium: si autem non proponatur tantà claritate, quae rapiat ad assensum, habebitur probabilitas, sive objectum sit in se contingens, sive necessarium: quare probabilitas, & evidentia non sunt in objectis, sed in intellectu, & à propositione, seu lumine intellectuali evidenti, aut non evidenti naturali, denominatur objectum evidens, probabile, obscurum, certum, incertum, & similia; sunt enim denominationes derivatae ab actu intellectus in objectum. Ex hoc constat, quàm falsum sit, quod docet P. Eliz. quod objectum apparens ita semper se habere sit certum, & contra non esse certum, quod ita non apparet; falsum, inquam, nam objectum necessarium probabiliter tantum cognitum apparet ita semper se habere, nec tamen est mihi certum: distinguendae igitur sunt formae, quae conveniunt objecto independenter ab intellectu, ut sunt contingentia, necessitas, possibilitas, impossibilitas, & alia omnia, quae ex se habet objectum, à formis, quae conveniunt objectis dependenter ab intellectu, ut sunt certitudo, evidentia, probabilitas, obscuritas, & similes. Lege P. Teril. *fusissimè contra P. Eliz. qu. 37.*

Patet 6. nostram responsionem, quod de finitio Aristotelis non conveniat omni probabili, nulli enim casui singulari probabili convenit, non esse levem, nec procedere ex non intelligentia, ut ait Palanco *qu. 22. n. 9.* Palanco, dicens, sensum esse, non quod casus singularis, qui dicitur probabilis, plerumque contingat, sed quod attento motivo, ob quod talis casus dicitur probabilis, ita plerumque contingat, quoties adest tale motivum. Sed contra; quia huic responsioni evidenter satisfactum est, tum in *illatione 3.* tum ex dictis *hoc §.*

Dices ex Palanco *n. 16.* non esse rejiciendam definitionem probabilis ab Arist. & S. *120.* Thom. traditam; nihil enim periculosius in controversijs Scholasticis, quam ab Antiquis dissidere, si enim in definitione non convenitur à disputantibus, multò minùs in re; unde non mirum si tot sint in re praesenti de conscientia probabili sententiae, cum ab initio quilibet sibi novam cudat probabilis definitionem. Sed contra probandum erat eam esse definitionem, cum eam non esse, satis clarè ostenderim; quare Adversarij sunt, qui discedunt, dum doctrinam Aristotelis, & D. Thom. non explicant, quae tamen explicanda est, nam sumpta ad litteram non tenet.

SECTIO III.

De divisione Opinionis Probabilis.

SUMMARIVM.

Quid intrinsecè, & extrinsecè probabilis, seu rationalis, & authentica? n. 121.

Theologi Canonistis preferendi. Cur? ibid.

Extrinseca fundatur in intrinsecà, ibid.

Quamvis discordent DD. in exponendo quid sit praxis, citantur, n. 122.

Per me cognitio practica est, quæ dirigit ad faciendum, n. 123.

Arist. ait, quod finis speculativa sit veritas, practica, opus, ibid.

Cognitio speculativa, & practica non differunt semper ex objecto, sed ex modo tendendi, num. 125.

Quid speculativè, quid practicè probabilis? ibid.

Non est speculativè probabile licere jaculari in objectum probabiliter feram, n. 126.

Rejicio dicentes, quod speculativè probabilis sit, quæ bonâ ratione defendi potest; practicè probabilis, quæ ad praxim reduci potest, n. 126.

Honestas, & inhonestas esse potest objectum cognitionis speculativæ, n. 127.

Rejicio DD. tuentes, quod speculativè probabilis sit, quæ in communi, practica, quæ in particulari dicatur actum licere, n. 128.

Quale sit essenziale discrimen speculativæ cognitionis a practica? n. 130.

Quid magis, æquè, aut minus probabilis? num. 131.

Practicè probabilis subdividitur in magis, minus, aut æquè tutam, n. 132.

Hæc divisio supponit omnem practicè probabilem esse tutam, ibid.

Quid tuta, quid tutior? ibid.

Nec mutuo, nec non mutuo est idem opinionem esse tutiorem, ac probabiliorum. DD. ibid.

Unde tutioritas, unde probabilioritas sumatur, n. 133.

Regulariter, quæ favet legi, dicitur tutior, quæ libertati, minus tuta, n. 134.

N. 121. Prima est in intrinsecè, & in extrinsecè probabilis. Intrinsecè probabilis, quæ etiam dici solet rationalis, & discursiva, est, quæ nititur fundamento rationis gravi, relativè etiam ad motiva partis oppositæ, si adsint, juxta dicta. Extrinsecè probabilis, quæ etiam dici solet authentica, est, quæ nititur proximè authoritati etiam comparative ad authoritatem partis oppositæ, si adsint. Dixi, proximè, quia licet omnis probabilitas extrinseca resolvatur in rationem, ut alias dixi, attamen fundamentum proximum extrinsecæ probabilitatis est ipsa authoritas.

thoritas, quæ deinde fundatur ultimò in ratione, ut bene P. Moya tom. 1. qu. 1. n. 5. Quæ autem, & qualis esse debeat authoritas, paucis inter alios rem concludit Neuß, et enim d. 1. qu. 20. n. 54. pag. 16. postquam ex D. Thom. Opusc. 17. cap. 9. ad 10. & Quodlib. S. Tho. 9. art. 10. retulit, quod in rebus spectantibus ad finem, & mores Theologi sunt preferendi Canonistis, quia illæ eruantur a verbo scripto, vel tradito, quod est proprius Theologiæ locus, & ut ait Lastra in Quest. prævijs ad Juris Pontificij intelligentiam qu. 6. plurimi inter T. fuerint præclari Canonistæ, ut patet ex P. Suar. Alenti, Soto, P. Lessio, P. Molina, & alijs, quibus ego plures addere possem, nempe M. Pafier. P. Haunol. C. de Lugo, P. Sanch. P. Giball. quin D. Thomam, qui 1.2. qu. 90. ad 109. plura agnat de Legibus, & qu. 93. art. 3. ait, Canones à Dei lege derivatos; & ideo facultas Canonica est Theologia inferior, ait Lastra qu. 3. ipsaque Theologia est omnium Scientiarum suprema, ut rectè ponderat C. de Aguirre. Satis clarè constat, quod authoritas pro opinionis Probabilitate non constatur ex solo Authorum numero, nam certum est, quod viginti Theologi docuerint aliquas improbables, ut colligere est ex Expositoribus Damnatæ: ergo sola authoritas viginti Doctorum non est satis ad prudens iudicium, nisi iudicem habere motiva certo gravia; quorum tamen nullum est tale, quoties oppositum est moraliter certum. Quare ille solus est omni exceptione maior, qui non est procacis, & heteroclyti ingenij, nec ad nova propensus, nec est purus Summissa, aut Collector, aut P. Faber, P. Terill. P. Haunoldus.

Secunda divisio opinionis probabilis est N. in opinionem speculativè, & in practicè probabilis; in cuius divisionis explicatione Doctores non conveniunt, nec mirum, cum non conveniant in eo, quid sit cognitio speculativa, & quid practica. Sunt enim, qui dicunt nullum actum intellectus, etiam ut imperatum à voluntate, esse posse praxim. Ita aliqui citati à Maffrio d. 12. Log. qu. 5. art. 1. Sunt qui dicunt actum intellectus, si imperetur à voluntate, esse praxim; si non imperetur, non esse. Ita Complutenses d. 1. n. 57. Ferrariensis 3. contra Gentes cap. 25. Capreol. in Prol. Sent. qu. 2. conclus. 4. Durandus in Prol. Sent. qu. 6. n. 5. & alij. Sed utraque sententia impugnatur à Gregor. in Prol. Sent. qu. 5. art. 1. Gabriel ibid. qu. 10. Ocham. ibid. qu. 4. Aureol. ibid. qu. 3. pag. mibi 33. & ferè ab omnibus Societatis DD. P. Molin. 1. p. qu. 1. art. L ij.

P. Moy.

Neuß.

Lastra.

P. Haunol.

S. Tho.

Maffr.

Compl.

Ferrar.

Capreol.

Durand.

Arim.

Gabr.

Ocham.

Aureol.

P. Mol.

P. Vafq. *art. 4. d. 1.* P. Vafques *1. p. d. 8. cap. 5.* P. Suar. *d. 44. Met. fect. 13.* & alij paffim in *Logicâ.*

Sunt qui dicunt cognitionem practicam esse, quæ iudicat bonum esse facere opus positum in potestate cognoscentis. Ita P. Maurus *qu. 11.* & P. Cattaneus *d. 2. qu. 1. n. 5.* Sunt qui dicunt cognitionem practicam constitui per modum tendendi præceptivum. Sunt qui dicunt veritatem practicam esse, quæ non est expetibilis, nisi propter opus; speculativam, nisi propter se.

N. Mihi, omiffis aliorum opinionibus, quas referre possum, placuit docere, cognitionem practicam esse, quæ dirigit potentiam ad effectum, & quæ ex natura suâ, seu ex suo tendendi modo ad sui objecti effectum ordinatur. Ita dixi olim cum P.

Suar. *l. c.* P. Molina *l. c.* P. Vafques *l. c. n. 24.* P. Hurtad. *d. 11. de Animâ § 2.* Calaguri. *d. 2. cap. 2.* Spinula *d. 1. n. 23.* P. Lynceo *lib. 7. Metaph. tr. 5. a. n. 2.* P. Arriaga *d. 1. n. 66.* & alij; & quod caput est, cum Aristotele *2. Metaph. cap. 1. fect. 3.* ubi ait: Speculativæ enim finis est veritas, practicæ autem opus: & 3. de Animâ *textu 50.* ait: Practicus alicujus gratia ratiocinatur, & est principium agendi: idem significant alia Philosophi verba, quæ sæpe repetit: Cognitionis speculativæ est gratia sui, practicæ gratia operis; per quæ verba declarat discrimen practicæ à speculativâ; hæc enim tendit in objectum eo fine, ut sciat; illa non tantum ut sciat, sed ut dicat esse faciendum, aut doceat modum, quo fieri debet; alterutrum enim ad cognitionem practicam satis est, & ideo communiter T. T. dictamen dictans, quod hic, & nunc loquendum, tacendum &c. fit, practicum dicunt; quapropter Arist. *6. Ethic. cap. 10.* præcipuum prudentiæ actum ait esse præceptivum; quod idem expresse tradit S.

Thom. *1. 2. qu. 57. art. 6.*

N. Ex hac generali doctrinâ de cognitione speculativâ, & practicâ, facile est deducere, quid sit opinio speculativæ, & quid practicæ probabilis: suppositâ enim communi Theologorum, & Philosophorum doctrinâ, quod cognitio speculativa, & practica differant ex modo tendendi, per hoc, quod speculativa, sive universalis, sive particularis, sistit in contemplatione sui objecti; practica autem, sive universalis, sive particularis, dirigit ad executionem, vel omissionem sui objecti: dico opinionem speculativæ probabilem esse, quæ tendit in suum objectum, aut actum, contemplando naturam, vel qualitates objecti, aut actionis,

ex. gr. an sit honestum, an inhonestum: practicæ probabilis est, quæ tendit in idem objectum, vel actionem modo operabili, seu dictando esse faciendum, vel omittendum, putâ, dictando ejus executionem, si actio est præcepta, aut licita; vel omissionem, si illicita. Hoc ipsum deinde reperi expresse dictum à P. Card. *10m. 3. d. 55. n. 1.* P. Card. ait enim: Opinio practicæ probabilis est, quæ dirigit ad operationem; speculativæ probabilis, quæ sistit in contemplatione objecti. Hinc

Primo rejicienda est explicatio tradita à N. M. Araujo in Decisionibus Mor. de statu *126. civili d. 9. assert. 1. n. 7.* dicente eam esse speculativæ probabilem, quæ bonâ ratione defendi potest in Cathedrâ; eam practicæ probabilem, quæ spectat ad mores, & potest reduci ad praxim; ita inquit opinio Caietani in *3. p. qu. 66. art. 5.* dicentis validum esse Baptisma sub hac formâ, Baptizote in nomine Genitoris, & Geniti, & procedentis ab utroque, esse speculativæ, non autem practicæ probabilem, quia non est tuta in praxi. Similiter actus, quo venator iudicat tale objectum esse feram, est speculativæ, non practicæ probabilis, quia non licet emittere sagittam. Sed contra ait rectè P. Moya *tr. 1. qu. 2. n. 1.* quia non est ad rem; una enim versatur circa valorem Baptismi, alia circa licitum ejus usum; una circa objectum, asserendo illud non esse hominem; alia circa sagittæ emissionem; illa autem opinio est, ne quidem speculativæ probabilis, docens licitam esse ministrationem Sacramenti sub formâ incertâ, quoties quis uti potest certâ; nulla ne quidem speculativæ probabilis docens licitum esse mittere sagittam in objectum, quod probabiliter tantum iudicatur esse fera. Ratio est, ait P. Moya; quia utraque opinio tam speculativæ, quam practicæ probabilis debet versari circa actionem, ut inde inferatur, an liceat in praxi ea actio, quæ speculativæ licita vocatur. Addo, quod cum intentio Doctorum sit, dum quærent, quid sit opinio speculativæ, & quid practicæ probabilis, decidere, quid utraque sit in materiâ morum, debet utraque habere pro objecto materiam morum; quod autem hoc objectum sit fera, vel non, non est materia morum. Plura, quibus impugnari potest, omitto.

Dictam explicationem admittere videtur N. Palanco *qu. 28. art. 3. a. n. 201.* dum ait, *127.* omnem probabilitatem per se ordinatam ad persuadendum aliquod opus esse licitum, aut illicitum, faciendum, aut cavendum,

dum, esse probabilitatem practicam; opinio autem, quæ est circa valorem, essentiam, aut proprietates operis, non autem de bonitate, vel malitiâ, esse speculativam: hinc infer omnem opinionem de bono, vel malo speculativè probabilem, esse etiam practicè probabilem; omnem autem speculativè probabilem de objecto, præscindendo, an sit bonum, vel malum, non esse practicè probabilem. Sed contra 1. quia sibi contradicit; nam n. 204. ait, speculativè probabilem non habere pro objecto bonum, vel malum, honestum, vel inhonestum, sed essentiam, & valorem rei; & n. 205. ait, omnem speculativè probabilem habentem pro objecto bonum, vel malum, esse practicè probabilem: ergo quod negat n. 204. affirmat n. 205. Contra 2. quia non video cur bonitas, malitia, honestas, & inhonestas rei non possint esse objectum cognitionis speculativæ, ita ut naturam honestatis, & inhonestatis contemplari præcisè non possim sistendo in illâ: ergo non est differentia essentialis opinionis speculativè probabilis à practicè probabili, quod hæc tendat in bonum, vel malum, non illa. Contra 3. quia Angelus considerare potest malitiam omnis peccati, & honestatem omnis actus boni, cuius non est capax, sive absolute, sive hic, & nunc, ut facit Deus; & tamen ea cognitio erit speculativa: ergo dicere, quod ea opinio sit practicè probabilis, quæ considerat bonitatem, vel malitiam; ea sit speculativè probabilis, quæ non consideret bonitatem, vel malitiam, sed essentiam rei, est dicere falsum.

N. Secundo rejicienda etiam est valde communis explicatio, quæ ait, opinionem speculativè probabilem esse, quæ dicitur in genere actionem esse licitam, præscindendo à singularibus circumstantiis, ex. gr. talem contractum licere; practicè probabilem esse, quæ docet etiam in circumstantiis hic, & nunc occurrentibus, talem contractum licere. Ita M. Tapia tom. 1. lib. 1. qu. 8. art. 12. n. 2. qui citat Caetanum opusc. 17. respons. 13. Navar. dub. 7. & 1. 2. qu. 57. art. 5. ad 3. cum S. Th. P. Azor. ibi. Navarum cap. Siquis autem, de Pœnit. P. Moy. dist. 17. Azor. tom. 1. lib. 2. cap. 9. §. Deinde P. Ori. est advertendum, P. Sanch. lib. 1. Sum. cap. 9. n. 3. & lib. 2. de Matr. d. 41. n. 4. qui alios recitat, quibus addo P. Moya tom. 1. tr. 1. qu. 2. n. 2. P. Ovied. 1. 2. tr. 5. contr. 1. n. 6. & contra. 22. art. 3. M. Mart. de Prado tom. 1. cap. 1. de Conf. qu. 2. §. 2. n. 13. Thom. Hurt. tom. 2. tr. 10. cap. 3. n. 27. M. Baron. 2. p. Manuduct. d. 1. sect. 1. art. 2. §. 5. pag. 46. Sed contra 1. quia hæc explicatio negat judicia practica Tom. I.

universalia, quæ negari non possunt; nam hoc iudicium, *Omne malum est fugiendum*, N. est practicum, & est universale; & negat iudicia speculativa singularia, quæ etiam negari non possunt; hoc enim iudicium, *Hic homo est Petrus, vel contractus A licet*, est singulare, & speculativum, quia purè sistit in contemplatione nature contractus A: ergo dicere, quod opinio speculativè probabilis sit, quæ dicitur in communi; practicè probabilis, quæ in particulari, ita ut non possit esse practicè probabilis, quæ dicitur in communi, nec possit esse speculativè probabilis, quæ dicitur in particulari, est aperte falsum. Quare quando aliqui in Philosophiâ, aut in Prologo Sententiarum dicunt intellectum speculativum esse, qui versatur circa universalialia; practicum, qui circa singularia, non ideo intendunt assignare differentiam essentialem inter iudicium practicum, & speculativum, sed unice dicunt, quod sepe accidit; quia enim universalialia sunt magis scibilia, quam particularia, ideo intellectus speculativus versatur præcipuè circa universalialia, esto, ut eorum scientiam comparet, utatur cognitione singularium: viceversa, quia singularia sunt magis operabilia, ideo intellectus practicus versatur præcipuè circa singularia. De cætero, sicut inter veritates speculativas aliæ sunt tamquam principia universalialia, ex. gr. Quodlibet est, vel non est; aliæ tamquam conclusiones particulares, ex. gr. Deus est; ita inter veritates practicas aliæ sunt tamquam principia practica universalialia, quibus in genere proponitur, quod aliquid hoc modo fieri debet, ex. gr. in Logicâ, Syllogismus constare debet tribus propositionibus bene distributis; & in Ethicâ, Quod tibi non vis, alteri nè feceris; aliæ tamquam conclusiones particulares deductæ ex dictis principiis universalialibus, ex. gr. Petro non est inferendum malum: ergo certò falsum est, quod dicitur, nempe omnes cognitiones practicas versari tantum circa singularia; nam aliquæ sunt, quasi principia universalialia, qualia sunt in genere pleraque artium præcepta, & morum axiomata.

Ratio à priori est; quia essentialis discrimin N. men cognitionis speculativæ à practicæ non est, quod speculativa respiciat tale objectum in genere, practica autem respiciat idem objectum, ut subsistans talibus circumstantiis hic, & nunc occurrentibus, sed in hoc, quod speculativa tendit purè contemplando, practica dictando, ut dixi ex Arist. vel, ut alij supponunt, differunt ex fine. Ita M. Capreolus in Prol. Sent. qu. 2. conclus. 2. Greg. 130.

L iij

Aristo.
M. Capreol.
Grego.
ibi.

P. Mol. *ibi. qu. 5. art. 3.* P. Molina *1. p. qu. 1. art. 4. d. 1.*
 P. Aleman in Log. *qu. 33. art. 2.* fuse, M.
 Duran. in Prol. *qu. 6. n. 5. & 6.* P. Pereira *lib.*
 1. *Physicæ n. 1.* P. Fonteca in 2. *Metaph.*
cap. 3. qu. 2. sect. 2. Vel, ut alij melius, & ego
 cum illis docui, differunt ex parte objecti
 P. Font.

S. Th. *formalis, id est, ex parte modi tendendi in*
 C. Tol. *objectum. Ita S. Thom. 1. p. qu. 14. art. 6.*
 P. Suar. *Card. Toletus cap. 3. qu. 2. P. Suar. d. 44. Me-*
 C. A. r. *taph. n. 42. Car. Aureolus in Prol. pag. mihi*
 P. Arri. *39. P. Arriaga d. 1. Log. n. 73. Ergo cum ea*
opinio, licet contractus, tendat dictando li-
cere contractum, non minus erit practica,
quàm hæc, licet idem contractus in his circum-
stantijs. Confirmitur: quia vel opinio dictans in
communi opus licere, respicit opus, ut vestit-
um omni circumstantia, sub quâ opinio
singularis respicit idem opus, vel non? Si
respicit, utrumque iudicium est practicum,
illud universale, hoc particular: utrumque
enim tendit in objectum dirigendo ad ejus
licitam executionem: si non respicit; ergo
ea duo iudicia non differunt essentialiter ex
modo tendendi, sed tantum ex objecto, qua-
tenus unum respicit in communi licentiam
talis operis, aliud in particulari licentiam
eiusdem operis, ut vestiti circumstantijs hic,
& nunc occurrentibus: ergo insufficienter
exponitur discrimen inter opiniones, unam
speculativè, aliam practicè, probabiles, quòd
illa in communi, hæc in singulari dicet.

N. Tertia divisio opinionis probabilis est in
 131. magis, minus, aut æquè probabilem. Magis
 probabilis intrinsecè est, quæ habet maius
 pondus rationum, quàm opposita; magis
 probabilis extrinsecè est, quæ maius habet
 autoritatis pondus, quàm opposita; potest
 autem accidere, ut sæpe accidit, ut una opi-
 nio nitatur maiori rationi, & minori autho-
 ritati, & ejus opposita nitatur minori ratio-
 ni, & maiori autoritati: quæ probabilis est,
 quæ æquale habet rationis, vel autoritatis
 pondus, ac opposita: minus probabilis est,
 quæ minori, solido tamen, autoritatis, vel
 rationis fundamento nititur, quàm opposita.

N. Quarta divisio, seu potius subdivisio opi-
 132. nionis practicè probabilis est in magis, mi-
 nus, aut æquè tutam. Duo supponit expli-
 catio hujus subdivisionis; primum est, om-
 nem practicè probabilem esse tutam, ut in-
 frà dicemus; si enim non omnis est tuta, tunc
 opinio practicè probabilis dividenda erit in
 tutam, & non tutam; deinde tuta subdivide-
 tur in magis, minus, aut æquè tutam suâ op-
 positâ: alterum est, non omnem practicè pro-
 babilem esse æquè tutam, quod in frà discu-
 tietur. His suppositis, dico magis tutam esse,
 quæ magis liberat à peccato, & à periculo

agendi etiam materialiter contra legem; mi-
 nus tuta est, quæ liberat operantem a pecca-
 to, & à periculo formali, non tamen a pec-
 cato materiali, aut periculo agendi materia-
 liter contra legem: vel, ut ait P. Thyrius P. Thy.
disf. 3. n. 1. tutior est, in qua ad praxim deducenda nullum est peccandi periculum; hinc
 est, quòd omnis opinio stans pro lege (ait
 n. 2.) est tutior, quæ pro libertate, est minus
 tuta; idem ait Palanco *qu. 16. n. 3.* Interea
 noto, non esse idem, nec mutuo, nec non
 mutuo opinionem esse tutiorem, ac esse
 probabiliorem, ut b. n. M. Baron. 2. p. Ma-
 nuact. *d. 4. sect. 1. art. 3. §. 1.* Definitio Fag-
 nam *pag. mihi 357.* P. Thyrius *l. c. n. 2. P.*
 Moya *tom. 1. q. 6. n. 1.* P. Sanch. *tom. 1. Sum.* P. Sanc.
lib. 1. cap. 9. n. 5. M. Tapia, Bordonus, Ma-
 stris, P. Scildere, & alij passim. Ratio est:
 quia securitas opinionis sumitur à maiori di-
 stantiâ peccandi contra legem; probabilitas
 opinionis sumitur à gravitate motivorum; N.
 probabilioritas opinionis à maiori gravitate
 motivorum: sed optimè stat, ut aliqua opi-
 nio minus tuta nitatur graviori fundamen-
 to, quàm opposita tutior: ergo optimè stat,
 ut aliqua opinio sit minus tuta, & simul sit
 probabilior; & aliqua sit tutior, & simul sit
 minus probabilis: ergo non est idem, nec
 mutuo, nec non mutuo opinionem esse pro-
 babiliorem, ac tutiorem; & econtra. Patet
 hoc ad oculum: ex. gr. opinio negans jeju-
 nare eum, qui aliquam sumit collationem
 vespertinam, est tutior, & minus probabilis
 opposita affirmante jejunare eum, qui ali-
 quam collationem vespertinam sumit: est
 tutior, quia nullam sumens collationem vesp-
 ertinam magis distat à periculo violandi
 legem jejunij; est minus probabilis, quia mi-
 nori nititur, tum rationis, tum autoritatis
 fundamento, quàm opposita asserens fumen-
 tem modicam vespertinam collationem im-
 plere legem jejunij. Noto etiam, quòd N.
 opinio magis tuta solet à plerisque vocari 134.
 opinio favens legi contra libertatem; & opi-
 nio minus tuta vocari solet opinio magis
 favens libertati, quàm legi, immò favet li-
 bertati contra legem, hanc enim negat ex-
 istere: ex. gr. opinio obligans hic, & nunc
 ad restitutionem, vel jejunium, dicitur tu-
 tior opinione deobligante, quia favet legi
 contra libertatem; ea enim suppositâ, non
 est liberum homini omittere sine peccato re-
 stitutionem, & jejunium; opinio autem de-
 obligans à restitutione, & jejunio, dicitur
 minus tuta, quia favet libertati contra le-
 gem, ita ut sit liberum homini omittere sine
 peccato saltem formali restitutionem, & je-
 junium. Ita DD. citati.

DIS-